Posamezni izvod 1 šiling, mesečna naročnina 4 šilinge.

Ljudska knjižn. IRS
Aškerčeva
Ljubljana

V. b. b.

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

SEBINE:
VELIČASTNA MANIFESTACIJA NAŠE GOVORICE V LJUBLJANSKI OPERI
TEDEN MLADINE V CELOVCU
LES NA KOROŠKEM VELESEJMU 1953
MLADA DRŽAVA IZRAEL

LETNIK VIII. CELOVEC, PETEK, 15. MAJ 1953 ŠTEV. 26 (577)

Pri avstrijski državni pogodbi naj Sovjetska zveza dokaže iskrenost svoje „miroljubnosti“

Na osnovi razgovorov, ki so se v zadnjem času vršili med predstavniki zapadnih velesil, je generalni tajnik namestnikov zunanjih ministrov — pooblaščencev za avstrijsko državno pogodbo na zahtevo britanskega delegata sklical sejo za nadaljevanje pogajanj za 27. maj v Londonu. Britanski delegat Harrison je namreč trenutno na vrsti, da predseduje prihodnji seji namestnikov zunanjih ministrov za avstrijsko državno pogodbo.

Ko je britanski državni minister Selwyn Lloyd minuli ponedeljek podal tozadevno izjavo v spodnji zbornici, je posebno naglasil, da povabilo na sejo ne vsebuje nikakršnih pogojev. To dejstvo si razlagajo v zapadnih diplomatskih krogih tako, da so zapadne sile pripravljene opustiti svoj zadnji predlog tako imenovane skrajšane pogodbe in nadaljevati razgovore na podlagi prvotnega osnutka državne pogodbe. Po prvotnem osnutku pa je, kakor znano, bil pri večini točk dosežen sporazum že na prejšnjih sejah in so sporne le še nekatere točke. Razen tega je v zadnjem času prav to, da je treba nadaljevati pogajanja na osnovi prvotnega osnutka državne pogodbe, ne pa na osnovi ameriškega predloga skrajšane pogodbe, poleg povezovanja s tržaškim vprašanjem, stalni izgovor Sovjetske zveze, da je zavlačevala sklenitev avstrijske državne pogodbe.

V zapadnem svetu smatrajo, da bodo pogajanja o avstrijski državni pogodbi, ki se bodo torej nadaljevala 27. maja, poleg možnosti na Daljnem vzhodu prva priložnost za Sovjetsko zvezo, da dokaže iskrenost svoje „ofenzive miru“, ki jo tako glasno propagira vse od Stalinove smrti.

K vabilu na sejo namestnikov zunanjih ministrov je že podala izjavo ameriška vlada. V izjavi je rečeno, da bo njen delegat seji prisostvoval in da ima nalogo storiti vse, kar je v njegovi moči, da pride do sklenitve pravične avstrijske državne pogodbe.

Kdo bo zastopal Sovjetsko zvezo na seji še ni znano, pričakujejo pa, da bo to novi sovjetski veleposlanik v Londonu, Jakov Malik, ki je te dni prispel na svoje novo službeno mesto.

Wedenig predložil osnutek novega šolskega zakona

Kakor poroča deželna tiskovna služba, je na zadnji seji deželne vlade, ki je bila minuli torek, deželni glavar Ferdinand Wedenig predložil članom vlade nov osnutek zakona za ureditev dvojezičnega pouka na javnih ljudskih šolah ter pouka jezikov na javnih meščanskih in srednjih šolah Koroške. Člani vlade naj proučijo ta osnutek, ki naj nato kot vladni predlog pride pred deželni zbor.

Lažnivi hujskači se ne morejo pomiriti z resnico

V uredništvih „Kleine Zeitung“, „Volkswille“ in „Volkszeitung“ se še vedno ne morejo pomiriti zaradi veličastnega partizanskega srečanja v Mežici in velike udeležbe iz naših krajev. Razni pisuni si dnevno izmenoma izmišljajo nove laži, prepisujejo si jih drug od drugega in jih po svoji potrebi napihujejo. Naše ljudstvo, zlasti pa 700 udeležencev iz naših krajev, lahko samo pomiluje bralce, ki jih neodgovorni hujskači pitajo s svojimi otročjimi vročičnimi fantazijami.

Nič manj pa teh hujskačev ne postavljajo na laž izjave, ki so jih dali predstavniki 11 članske delegacije „Zveze socialističnih borcev za svobodo in žrtev fašizma“, ki se je udeležila partizanskega slavja v Mežici.

Vodja te avstrijske delegacije je ob slovesu na meji med drugim poudaril: **„Srečen in ponosen sem, da sem prejel vaše vabilo na tako veličastno slavje. Vse, kar smo pri vas doživeli, je napravilo na nas nepozaben vtis. Občudovanja vredna je vaša enotnost v borbi proti fašizmu in kominformizmu. Ta vaša borba in predanost vsega ljudstva svoji socialistični domovini je svetel vzor vsem narodom sveta.“**

Drugi član te delegacije pa je dejal: **„Bivanje med vami je bilo zelo lepo. Vaši ljudje so bili do nas zelo prijazni in pozorni. Opazili pa nismo niti sence šovinizma. Živo smo občutili iskrenost vašega prijateljstva. V Jugoslaviji vidimo državo napredka in naglega gospodarskega razvoja. S svojo dosledno politiko predstavlja močan steber miru v Evropi. Zato je naša največja želja, da bi bilo sodelovanje med našima državama čim tesnejše.“**

Churchill želi sestanek velikih štirih

Ob pritrjevanju in odobravanju obeh strani britanske spodnje zbornice (konzervativne in laburistične), je britanski ministrski predsednik minuli ponedeljek podal v okviru zunanjepolitične razprave pomembno izjavo. Predlagal je konferenco velikih štirih v najožjem krogu

Churchill je izjavil, da so ga nekatere prijateljske poteze sovjetske vlade v zadnjem času opogumile ter da mora biti načelo britanske politike, z vsemi sredstvi preprečiti vse, kar bi utegnilo ovirati izboljšanje medsebojnih odnosov. Rusija ima pravico, tako je dejal, dobiti zagotovilo, da se po človeški presoji grozni dogodki, kot jih je prinesel Hitlerjev napad, ne bodo nikdar več ponovili. Zavzemal se je za postopno rešitev posamezniih svetovnih problemov in poudaril, da ne smemo pričakovati, da bi se na mah dala premostiti temeljna nasprotstva med zapadnim in vzhodnim svetom. Pač pa bi na primer mir v Koreji ali sklenitev avstrijske državne pogodbe lahko prinesla olajšanje v medsebojnih odnosih za vrsto let in odprla nove izglede vseh narodov na varnost in blaginjo.

V zvezi s Churchillovimi predlogi so bili slišati tudi glasovi iz poučenih krogov, da bi bilo mogoče, da pride zaenkrat tudi le do razgovorov med Sovjetsko zvezo, Veliko Britanijo in ZDA, ki bi se šele kasnejo lahko razširili na razgovore velikih štirih.

V Ameriki pa so Churchillovo zunanjepolitično izjavo (med katero se je bavil tudi z drugimi problemi, kot n. pr. korejskim, indokitajskim, sueškim itd.) sprejeli precej različno, deloma zelo hladno, deloma pa z navdušenjem. Predvsem se ameriški veljaki ne morejo sprijazniti z občim mnenjem v svetu, da je bil Churchillov govor bolj prikladen za napotilo k reševanjem medsebojnih zapadno-vzhodnih sporov in problemov, kakor pa nekdanja Eisenhowerjeva zunanjepolitična izjava pred ameriškimi novinarji, ko je postavljal svojih osem točk samih zahtev brez lastne pripravljenosti na kompromis.

Henry Dunant — ustanovitelj Rdečega križa

Minuli teden je mednarodna organizacija Rdečega križa praznovala 125. obletnico rojstva ustanovitelja te nad vse človekoljubne organizacije Jeana Henrya Dunanta. Ob tej priložnosti je v petek otvoril zvezni prezident dr. h. c. Theodor Körner posebno radiooddajo Mednarodnega Rdečega križa s kratkim nagovorom ter ugotovil, da je Dunantovo ime v zgodovini zapisano bolj svetlo kot imena vseh junakov uničenja. Dunantu se je posrečilo zgraditi most med najhujšimi nasprotstvi, ki sploh obstojajo, med moderno vojno in dobrotljivo človečnostjo.

Pred 94 leti po bitki pri Solferinu je dvignil svoj glas Jean Henry Dunant, ki se je rodil leta 1828, za zaščito in pomoč ranjencem v vojnah, ki so ostali do takrat na bojnem polju prepuščeni strašni usodi muk in smrti. Njegov glas je vztrajno trkal na vest človeštva, dokler ni bila leta 1864 sprejeta od vrste držav zgodovinska tako imenovana Ženevska konvencija, ki je bolničarskemu in zdravniškemu osebju omogočila na bojišču in v bojnem zasledju reševalno delo ter določila za razpoznavni znak rdeči križ na belem polju. Ta konvencija pomeni obenem ustanovno listino mednarodne organizacije Rdečega križa.

Henry Dunant, ki je sicer leta 1901 prejel Nobelovo nagrado za mir, je umrl leta 1910 zapuščen in pozabljen, zato pa je živela naprej in živi danes po vsem svetu njegova plemenita ideja. Pod zastavo Rdečega križa je po njegovi smrti stopalo iz leta v leto več borcev zoper vojno nasilje. Leta 1907 je bila podpisana v Haagu znamenita Haaška konvencija, po kateri morajo vojujoče države ravnati z udeleženci ljudskih uporov kot z vojaki redne vojske. Določen je bil odnos in ravnanje z vojnimi ujetniki, dalje pravila same borbe ter bila izrečena prepoved uporabljanja strupenih plinov in bakteriološka orožja v vojni. Naslednji mednarodni dogovor Rdečega križa leta 1929 predpisuje načine za izboljšanje usode ranjencev in bolnikov ter za zaščito civilnega prebivalstva v vojni. Tej zaščiti daje nova določila zadnja konvencija iz leta 1949, s katero se obenem prepoveduje streljanje talcev.

Mednarodna organizacija Rdečega križa, ki združuje danes po vsem svetu več kot 30 milijonov članov, je v letih razvoja izpopolnila svoj program za pomoč sočloveku tudi v miru. Mir in bratstvo med narodi, zdravje, varnost in socialne pravice človeka, medsebojna pomoč, dobrota in ljubezen, lajšanje zlih posledic vojne ter pomoč pri elementarnih nezgodah — to so danes poleg humanskih akcij v vojnih spopadih svetla, globoko človečanska načela in cilji, za katere se bore organizacije Rdečega križa v vseh deželah sveta.

Po zaključeni anketi

Ne bo odveč, če se po zaključku ankete o obsegu in izhajanju našega lista za hip pomudimo z razmišljanjem, kaj nam „Slovenski vestnik“ pomeni in kakšen naj je do njega naš odnos.

Dejstvo, da so naročniki v teku ankete od vsepovsod izražali svoja mnenja in jih v mnogih primerih še dopolnili s pripombami, željami in nasveti, dokazuje, da se širok krog naročnikov živo zaveda, da je „Slovenski vestnik“ zvest sopotnik, svetovalec in opora našemu človeku pri njegovem vsakdanjem trudu in delu, v njegovi borbi za življenjski obstanek in v skupnem prizadevanju za gospodarski, kulturni in socialni napredek našega ljudstva.

Prav zato mu tudi naročniki vračajo zvestobo za zvestobo, čeprav so nenehno na delu zlobneži najrazličnejših barv, ki pa jih druži skupno sovraštvo do našega lista v brezuspešnih naporih, da bi mu škodovali z obrekovanji in lažjo in mu izpodkopali ugled in krepko zasidranost pri ljudeh v vseh krajih naše zemlje.

Toda kakor vsem tem ni in jim tudi nikdar ne bo uspelo iztrgati iz src in spomina naših ljudi najslavnejšo in hkrati najtežjo dobo v življenju našega naroda — dobo veličastne partizanske borbe proti fašističnim zasužnjevalcem — njene pridobitve in tradicije, prav tako jim ni in jim tudi ne bo uspelo oddvojiti našega ljudstva od njegovega glasila in načel, ki jih dosledno, vztrajno in brez strahu zastopa. Saj je „Slovenski vestnik“ otrok prav te dobe, pogojen in zrasel iz žive potrebe borečega se ljudstva ter njegovega stremljenja po zmagi demokracije, pravice in resnice.

V tem duhu nadaljuje naš list svoje delo tudi vsa povojna leta in se neomajno zastavlja za uresničenje enakopravnosti našega ljudstva, za njegovo tesno povezanost z narodno celoto in za demokratično, prijateljsko sožitje z narodom sosedom v skupni domovini.

Kot edini ne le po zunanjosti in črki, marveč tudi po duhu in vsebini resnično slovenski list na Koroškem si je „Slovenski vestnik“ že od vsega početka zastavil zlasti nalogo, da bo vedno krepko stal ob strani našemu ljudstvu na vseh področjih njegovega trudapolnega življenja. Našim prosvetašem, našim gospodarjem in zadružnikom, izseljencem in invalidom, gospodinjam in mladini skuša biti v isti meri v oporo, kakor se trudi, da bi bil vsem skupaj zanesljiv informator in vodnik v zamotanem političnem razvoju doma in po širnem svetu.

V zadnjih tedniih so naročniki s svojim živahnim odzivom na razpisano anketo pokazali živo zanimanje za svoje glasilo. Odločitev, da bo list izhajal do jeseni enkrat na teden z mesečno slikovno prilogo, bo sicer nekoliko bolj obremenila naročnike, vendar smo prepričani, da nova razmeroma nizka naročnina ne bo nikogar omajala v njegovi zvestobi svojemu glasilu. List je v današnjem času neobhodno potrebna kulturna dobrina, za katero se prav gotovo izplača žrtvovati štiri šilinge na mesec. Če pomislimo, da je treba plačati za četrtinko slabega vina prav toliko in še več, tedaj je izdatek za list, ki nudi slehernemu družinskemu članu nekaj zanimivega in koristnega, toliko bolj utemeljen in znosen, zlasti če naročniki po nepotrebnem dalj časa ne zanemarijo svoje dolžnosti do lista, marveč ga poravnajo sproti vsak mesec, da se vsota preveč ne nabere. Kjer koli kaj kupujemo, smo navajeni, da sproti plačamo. Nikjer ničesar ne dobimo brezplačno niti ne na dolgoročen kredit. Zato je povsem umestno in pravično, da se tako ravnamo tudi pri naročnini. Zaostanki ne povzročajo težav samo upravi lista, marveč pomenijo tudi za na-

Dne 30. in 31. maja bo gostovala ljubljanska opera v Celovcu

Prebivalstvo iz oddaljenih krajev bo imelo priložnost udeležbe na predstavi opere „Gorenjski slavček“, ki bo na povabilo Slovenske prosvetne zveze v nedeljo, dne 31. maja predpoldne. Oskrbite si pravočasno vstopnice!

ročnika težje breme, kakor pa tekoča poravnava razmeroma nizke naročnine. Prepričani smo, da se s tem strinjajo vsi, ki se zavedajo pomena in važnosti svojega glasila.

Pa še na eno plat v odnosu do lista bi ob tej priložnosti radi opozorili. „Slovenski vestnik" bo v polni meri izvršil svoje poslanstvo šele takrat, ko bo redno zahajal tudi v vse one slovenske družine, ki ga doslej iz kakršnega koli razloga ne naročajo in ne berejo, bodisi da ga ne poznajo ali pa da imajo vsled gotovih vplivov o njem napačno mnenje. Tu je narodna dolžnost slehernega zavednega naročnika, da se v soseščini potrudi, da bo utrl pot listu povsod tja, kjer je še količkaj živa zavest skupnosti, ki lahko povezuje ljudje na vasi, v občini in v deželi na podlagi enakih gospodarskih, kulturnih in socialnih, skratka vseljudskih interesov in stremljenj.

Uspešna stavka usnjarskih delavcev

Minuli petek predpoldne je izvedlo 190 delavcev, ki so zaposleni v celovški tovarni usnja Knoch, poldnevno stavko. Do stavke je prišlo, ker Knochova tovarna kot edina v vsej Avstriji ni hotela izenačiti delavskih plač s plačami kot jih dobivajo delavci v dunajskih podjetjih. Na predvečer se je vršilo obratno zborovanje, na katerem so soglasno sprejeli sklep, da bodo stavkali. Med stavko so ostali delavci v tovarni. Pogajanja med delavskimi zastopniki in tovarnarjem so trajala nad pet ur in so bila zaključena z zmago delavskih zahtev. Delavci bodo dobili povprečno 40 grošev več na uro, lastnik tovarne pa se je obvezal, da se ne bo več upiral pristanku na plačne tarife, kakor so v veljavi po vsej državi. Ko so delavci na obratnem zborovanju izvedeli za doseženi izid pogajanj in so ga soglasno odobrili, so končali stavko in so popoldne istega dne v tovarni spet zabrneli stroji.

Veličastna manifestacija naše govorice v ljubljanski operi

Gostovanje šentjakobskega Slovenskega prosvetnega društva „Rož" s Špicarjevo „Miklovo Zalo" v domači rožanski govorici v Ljubljani je hud udarec za vse one politične in jezikovne ideologe, ki bi naši koroški govorici radi odrekli slovenski značaj in slovenski izvor. Čarobni in melodiozni dialekt, biser naše besede, je osvojil vse številne ljudi slovenske prestolice, ki so v nedeljo, dne 10. t. m., do zadnjega kotička napolnili opero Slovenskega narodnega gledališča in z navdušenjem spremljali staro povest o Miklovi Zali v živem jeziku našega Roža. Prav jezik je bil tisti, ki je dajal prireditvi posebni čar in kljub pravljičnosti snovi živo realnost. Zaradi tega nastop v našem dialektu v najvišji ustanovi slovenske besedne umetnosti ni bil le manifestacija kulturne enotnosti vsega slovenskega naroda, temveč še prav posebno veličastna manifestacija jezikovne skupnosti ljudstva to- in onstran Karavank in slovesno potrdilo slovenskega izvora ter slovenske pristnosti naše vsakodnevne govorice.

To dejstvo samo, da so namreč Šentjakobčani govorili na ljubljanskem odru v svoji nepokvarjeni govorici, je vzrok dovolj, da se veselimo ob velikem uspehu. Če pa upoštevamo, da je gostovanje podeželskega diletantskega odra bilo v najvišji kulturni ustanovi slovenskega gledališča — v operi Slovenskega narodnega gledališča, in je tam doživelo burno odobravanje in priznanje, potem smo upravičeno tudi ponosni, in to tembolj, čim bolj so nekateri domišljavi „slovenski kulturni zakupniki" v svoji strankarski zaslepljenosti s svojim bojkotom skušali preprečiti to gostovanje v slovenskem kulturnem središču. „Naj bi tem kulturnikom vsaj uspeh predočil klavernost njihovega nekulturnega početja", je po pravici dejal preprost igralec po zadovoljivem nastopu.

Desno na sliki: Igralci šentjakobskega Slovenskega prosvetnega društva „Rož" po uprizoritvi „Miklove Zale" na odru ljubljanske opere.

Igra sama je bila prikaz in pripovedovanje pet sto let stare povesti o veliki koroški trpinki Miklovi Zali, katere podoba se je v teh dolgih stoletjih vedno bolj izpopolnjevala v srcih našega ljudstva, da se je njeno pravljično življenje takorekoč stapljalo z resničnim življenjem nas koroških Slovencev. In v resnici so prikazali predvsem nekateri prizori, zajeti iz narodnega življenja, našega človeka takšnega, kakršen je: v njegovi udanosti in ljubezni, v njegovi skrbi in borbi za domačo grudo, v njegovi zvestobi do rodne zemlje in izročila naših očetov. Serajnik in Serajnica sta bila v pravem pomenu besede naravnost postavljena iz življenja na oder, ki mu je dal čudovito podobo arhitekt Slovenskega narodnega gledališča. Režiser in igralci v prekrasnih narodnih in slikovitih turških nošah so z igro pokazali, kako globoka je njihova ljubezen do jezika, katerega beseda je prisrčna, kakor da lije kri iz srca, in kako jim je srce bogato na čustvih, ki jih je mehka beseda še posebno vroče izražala.

Kratko, Miklova Zala v operi Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani je bila veličastna manifestacija naše slovenske govorice, kar sta na koncu prireditve poudarila tako upravnik Slovenskega narodnega gledališča pisatelj Juš Kozak, ki je izrekel igralcem dobrodošlico, kakor tudi predsednik Slovenske prosvetne zveze tov. dr. Franci Zwitter, ki se je zahvalil tov. upravniku za pozdravne besede in občinstvu za izkazano pozornost.

Koroške igralce in številne ljubljanske prijatelje je po uspešni prireditvi še dolgo v noč združevala prisrčna družabnost na banketu, ki je bil na čast gostom prirejen v hotelu Bellevue nad Tivolijem.

V Italiji se bližajo volitve

Politična pastirska pisma italijanskih škofov

Čim bolj se bliža 7. junij, ko bodo v Italiji spet parlamentarne volitve, tem bolj bučna postaja tudi predvolilna borba. Na volitvah bo nastopilo vsega skupaj 73 različnih strank in strančic, za poslanska mesta v italijanskem parlamentu se bo potegovalo skupno 6311 kandidatov, za sedeže v senatu pa 1986 kandidatov.

Ker se bodo volitve vršile na podlagi novega volilnega zakona, ki določa, da pripadeta dve tretjini poslanskih sedežev tisti stranki oziroma skupnosti strank, ki bo pri volitvah dosegla vsaj en glas več kakor polovico vseh oddanih glasov, so v rimskih političnih krogih mnenja, da je krščansko demokratski stranki, s katero so v volilni blok povezani tudi liberalci, republikanci in Saragatovi socialni demokrati, tudi tokrat že v naprej zagotovljena volilna zmaga. Ti krogi pa so tudi prepričani, da levica ne bo izgubila glasov, ker so množice italijanskih volivcev razočarane nad politiko dosedanjega krščansko demokratskega režima. Težišče merjenja sil bo vsekakor med De Gasperijevo krščansko demokratsko stranko in kominformistično levico.

Kakor že pri zadnjih volitvah v italijanski parlament je tudi tokrat vpregla katoliška cerkev ves svoj aparat v predvolilno propagando, da bi pomagala dosedanjemu predsedniku demokrščanske vlade De Gasperiju ponovno do zmage. Za škofi v pokrajini Puglia so tudi škofje osrednje Italije izdali posebna volilna pastirska pisma, v katerih pozivajo vernike, naj pri volitvah 7. junija oddajo svoj glas krščanski demokratski stranki. V svojih propagandnih pastirskih pismih poudarjajo, da bi bil vsak glas za levičarske kandidate smrten greh, kdor pa bi oddal prazno glasovnico bi prav tako zagrešil resno krivico. Vatikansko uradno glasilo „Osservatore Romano" sicer zanika, da bi se Katoliška akcija udeleževala volilne kampanje, dejansko pa ta list objavlja vrsto člankov, s katerimi skuša opravičevati čedalje bolj očito vmešavanje Vatikana v italijansko politično življenje.

Kakšno težo ima lahko takšno neposredno poseganje cerkvenih krogov pri izidu volitev, kot je nedavno ironično zapisal tednik „Il Mondo", „trije škofje za enega kandidata" in kjer so množice volivcev politično neorientirane, vsled česar razmeroma lahko nasedajo zlorabljanju verskih čustev v politične namene.

Tudi goriški škof Ambrosi ni hotel zaostati in je naslovil na vernike in duhovnike svoje škofije posebno volilno pastirsko pismo. V njem navaja točke, po katerih je vsak kristjan dolžan voliti in to pravilno voliti. Na široko objasnjuje, katere stranke kristjan ne sme voliti ter prihaja do zaključka, da vsem kristjanom ostaja na izbiro le krščanska demokratska stranka, ki da deluje po božjih pravilih in je vsak kristjan obvezan, da odda zanjo svoj glas in zanjo propagira.

Goriški škof je s svojim političnim pastirskim pismom sledil samo zgledu mnogih drugih italijanskih škofov, ki se po vatikanskih navodilih drug za drugim uvrščajo med najbolj vnete propagandiste za De Gasperijevo stranko. Gotovo pa je goriški škof s svojim pastirskim pismom še posebej hotel vplivati na goriške Slovence, da bi jih pod pretnjo smrtnega greha odvrnil od oddaje praznih glasovnic. Kakor znano, sta namreč vodstvi obeh skupin, napredne Demokratične fronte Slovencev in klerikalne Slovenske demokratične zveze, sklenili, da bosta pozvali svoje pristaše, naj oddajo pri bodočih volitvah prazne glasovnice.

De Gasperi

Čeprav volilna borba v Italiji še zdaleka ni dosegla svojega vrhunca, je že njen dosedanji potek pokazal, da se cerkev z vsemi sredstvi vmešava v politične zadeve prav tako ali pa še v večji meri, kakor smo tega vajeni v zadnjih letih tudi pri nas v Avstriji, zlasti pa še po naših krajih na Koroškem.

Huda nesreča jugoslovanskega letala na letališču Thalerhof pri Gadcu

Minulo nedeljo popoldne se je pripetila na graškem letališču Thalerhof huda letalska nesreča, ki je terjala dvoje človeških žrtev. Letalo je bilo last Letalske zveze Slovenije, ki ga je dala na razpolago za propagandne lete nad Gradcem in Štajersko za graški velesejem. Bila je to nova jugoslovanska konstrukcija športnega letala tipa „KB 6 — Matajur", ki je bila znana kot posebno zanesljiva in stabilna.

Pri nesrečnem poletu je vodil letalo znani in priznani jugoslovanski pilot Ludvik K l a d i v a r, ki je letalo preletel tudi iz Ljubljane v Gradec. Že tri dni je — vsakokrat brezhibno — letel nad Gradcem in Štajersko ter metal propagandne letake za graški velesejem. Pri poslednjem poletu pa je, kakor je v torek ugotovila mešana jugoslovansko-avsrijska komisija, tik po poletanju odpovedal motor iz neznanih vzrokov, in ko je pilot to spoznal in takoj hotel obrniti letalo nazaj na letališče, da bi spet pristal, se letalo vsled zmanjšane brzine ni več obdržalo v zraku ter strmoglavilo na zemljo le kakih 50 metrov od roba letališča. S pilotom se je smrtno ponesrečil tudi tiskovni referent graškega velesejma, ki je bil v letalu neprivezan in je morda zaradi tega oviral v kritičnem trenutku pilota pri pravilnem krmarjenju letala.

Teden mladine v Celovcu

Mladinski pevski zbor iz Loge vesi med najboljšimi

Da bi se poglobilo čim tesnejše sodelovanje med mladino se je mladinski sosvet za Koroško odločil, da priredi letos s sodelovanjem koroških mladinskih organizacij v Celovcu „Mladinski teden". Ta prireditev naj bi dala vpogled v delo in življenje koroške mladine. Priprave so se vršile že v mesecu aprilu potom tekmovanj zborov po okrajih, kjer so izbrali najboljše pevske zbore posameznih okrajev.

V okviru „Mladinskega tedna" so že v petek, 8. maja, odprli v deželnem muzeju razstavo pod geslom „Mladi umetniki se predstavijo". V soboto, 9. maja, pa se je pomerilo v veliki koncertni dvorani v Celovcu 50 šolskih in mladinskih zborov Koroške. Posebna ocenjevalna komisija je izbrala zmagovalce. Med njimi je bil tudi mladinski moški zbor iz Loge vesi. Kakor na okrajnih tekmah, so morali zbori prijaviti več pesmi, od katerih je prireditveni odbor izbral eno obvezno, ostali dve so si izbrali zbori sami. Mladinski zbor iz Loge vesi si je izbral pesmi „Vrtec ogradila bodem . . ." in „Ob večerni uri", dodeljeno pa je dobil pesem „Burno jes havžejam".

Razmeroma mladi zbor, ki je imel šele svoj drugi javni nastop, je podal svoj program v splošno zadovoljstvo občinstva in ocenjevalne komisije. Višek ter obenem zaključek prosvetnega dela „Mladinskega tedna" je bil v nedeljo, 10. maja, v veliki koncertni dvorani v Celovcu. Po otvoritvenem nagovoru g. deželnega glavarja so v prvem delu nastopali najboljši otroški pevski zbori, zbor učiteljišča v Celovcu ter celovški madrigalni zbor. Drugi del koncerta so izvajali najboljši mladinski pevski zbori, med njimi mladinski pevski zbor iz Loge vesi pod vodstvom Stanka Černica. Kot edini moški in številčno najšibkejši je zbor iz Loge vesi opravil svojo nalogo mojstrsko. Pesmi „Domovina mili kraj" ter „Ob večerni uri" sta pokazali kvaliteto zbora. Skoraj izključno nemška publika, ki je napolnila dvorano, je izrazila svojo zadovoljstvo z močnim avplavzom. K temu uspehu bi izrekli mlademu zboru in zborovodji naše iskrene čestitke.

Da bi preprečila prekomerno stopnjevanje častihlepnosti, je ocenjevalna komisija sklenila, da ne bo objavila vrstnega reda kvalitete zborov. Dejstvo, da je zbor iz Loge vesi nastopil v nedeljo med najboljšimi, pa pove, da se je omenjeni zbor uvrstil med najboljše. Tekmovanje se bo nadaljevalo v zveznem merilu od 25. do 28. junija 1953 na Dunaju.

Les bo prevladoval na koroškem velesejmu 1953

Ravnateljstvo koroškega velesejma v Celovcu nam je poslalo dopis s prošnjo, da objavimo v našem listu njegovo splošno sporočilo o sestavu in obsegu letošnjega koroškega velesejma. Sporočilo, prevedeno v slovenščino, ima naslednjo besedilo:

Drugi koroški velesejem, ki ga je sedaj priznalo tudi ministrstvo za trgovino in obnovo, bo letos v Celovcu v času od 6. do 16. avgusta. Vseboval bo spet obširno gospodarsko razstavo obrti, industrije, trgovine ter kmetijstva in gozdarstva in imel mednarodni značaj. Razen precejšnjega števila že prijavljenih razstavljalcev iz vse Avstrije, bodo zastopane tudi Italija, Jugoslavija in Zapadna Nemčija.

Posebna značilnost letošnjega koroškega velesejma pa bo spet velika razstava lesnega gospodarstva, za katero je živo zanimanje v tuin inozemstvu ter imajo prireditelji prav tako že številne prijave. Surovino „les“, ki je za Koroško in za vse avstrijsko gospodarstvo tako pomembna, bodo prikazali v vseh panogah in načinih uporabnosti. Lesni velesejem bo nudil razsežen pregled vseh činiteljev avstrijskega lesnega gospodarstva, od živega gozda do najžlahtnejšega izdelka, do dobave lesa preko žagarske industrije in do obrtne ter industrijske izdelave do trgovskega produkta. Predvsem bodo videti na razstavi tudi vse vrste orodja, potrebnega za lesno produkcijo, obdelovalni stroji in transportna sredstva. Posebno Zapadna Nemčija bo na tem področju zastopana z zanimivimi tehničnimi novostmi. Tudi VOeST (Združeni avstrijski obrati jekla iz Linza) so si s sodobnimi obdelovalnimi stroji za les zagotovili velik prostor.

Da je naletela zamisel avstrijskega lesnega velesejma na polno odobravanje pri najvplivnejših činiteljih, je dokazano s tem, da bo avstrijski Zvezni svet za lesno gospodarstvo med letošnjim koroškim velesejmom v Celovcu priredil „Avstrijski lesnogospodarski dan 1953“. Tudi strokovno zasedanje avstrijskih izvoznikov lesa je poleg drugih zasedanj sklicano za ta-isti čas v Celovec.

V okviru lesnega velesejma bosta vzbudili splošno zanimanje dve posebni razstavi. Ena od teh je izsek, predstavljajoč produkte les in papir, iz razstave „V službi ljudstva“, ki jo je svojčas z velikim uspehom na Dunaju priredilo Zvezno ministrstvo za trgovino in obnovo. Drugo posebno razstavo, ki bo nosila naslov „Notranjeobratno prevozništvo“, bo pripravil institut za pospeševanje gospodarstva zvezne trgovinske zbornice. Predstavljala bo za vse posestnike večjih obratov dragocen nazorni pouk na lesnem sektorju prav tako kot na splošnem industrijskem področju. Še tretja posebna razstava „Les v umetnosti in ljudski kulturi“, ki jo bo priredil koroški deželni muzej, bo zaokrožila sliko visoke pomembnosti domačega gozda in lesnega gospodarstva.

Velesejmske izkaznice za obisk koroškega velesejma izdajajo v vseh avstrijskih potovalnih in prometnih uradih. Avstrijske zvezne železnice in pošta za svoje avtobusne proge bodo nudile na osnovi teh izkaznic 25 odstotni popust, jugoslovanske državne železnice 50 % in nemške železnice za različne razdalje 10 do 35 % popusta za vozne stroške. Za velesejmsko blago dovoljujejo avstrijske zvezne železnice 50 odstotni popust pri tovornini.

Jugoslovanska vest h koroškem velesejmu

Nasprotno k postavki v zgornjem sporočilu, da bo na velesejmu zastopana tudi Jugoslavija, beremo v „Gospodarskem vestniku“, ki izhaja v Ljubljani, sledeče:

„Naša udeležba na celovškem sejmu zaenkrat še ni gotova, ker so se pogajanja na Dunaju za določitev sejmskih kontingentnih list razbila. Če je Avstrijcem kaj do udeležbe naših podjetij, bodo morali pač dobrohotneje obravnavati naše predloge in to tem bolj, ker so le-ti razmeroma prav skromni in jih zato centralna avstrijska oblastva lahko brez pomisleka sprejmejo. Nadaljnje odklanjanje naših predlogov ustvarja samo po nepotrebnem negotovost in nerazpoloženje, ki ni ne eni, ne drugi strani v korist.

Uprava celovškega sejma je tudi letos izdala svoj prospekt. Glavni sejmski podatki so navedeni tudi v angleščini, italijanščini in slovenščini. Glede našega jezika bi želeli, da bi uprava pazljiveje korigirala besedilo in tako preprečila slovnične napake kot n. pr. koroski, prostori „sa podom“ in „bez poda“ itd. Na Koroškem pač ne bo težko najti človeka, ki popolnoma obvlada naš jezik!“

Tržni položaj in vprašanje reje goveje živine

Ko so v zadnjih jesenskih tednih preteklega leta pričele cene klavne živine čedalje bolj vidno padati, je prevladovalo splošno mnenje, da je temu vzrok prekomerna ponudba in slabša kvaliteta klavnih goved kot posledici lanske suše. Tudi na najmerodajnejših mestih so smatrali, da je padanje cen samo prehodnega značaja in da se bodo cene proti pomladi spet popravile. To mnenje se je v obče utemeljevalo z računom, da bo zmanjšanje goveje črede po kmečkih hlevih do februarja, — ko bodo zaloge krme za vsakogar pregledne — zaključeno in da bo ponudba prjčela v teku marca padati, kar bo naravno sprožilo naraščanje cen.

Kakor pa kaže razvoj zadnjih tednov, je bilo to mnenje jalovo. Na vseh, za naše predele dosegljivih tržiščih — na Dunaju, v Gradcu in Solnogradu — ugotavljamo od februarja naprej očitno padajoče cene navzlic razmeroma ustaljenim ponudbam. Najbolj očitno prihaja to do izraza na dunajskem trgu, kakor pokazuje naslednja primerjava povprečja doseženih cen na tedenskih tržnih dnevih:

	biki	voli	krave	telice
23. 2.	8.65	8.80	7.45	9.—
24. 3.	8.—	8.10	6.45	8.75
27. 4.	7.55	7.65	6.05	8.10

Ob razmeroma precej nižjih cenah je razvoj v Solnogradu le nekoliko bolj ustaljen. Dosegli so:

	biki	voli	krave	telice
4. 2.	7.75	7.85	5.75	8.10
25. 3.	7.50	8.—	5.75	8.—
29. 4.	7.25	7.75	5.75	8.25

Razmeroma najbolj ugodno kaže razvoj v Gradcu, kjer so dosegli:

	biki	voli	krave	telice
4. 2	7.92	7.80	5.50	7.89
18. 3.	8.65	7.65	7.65	8.60
22. 4.	7.95	7.60	6.45	8.10

Vendar graška povprečja ne dajo stoodstotno verodostojne slike, kajti v Gradcu nihajo cene pri posameznih vrstah živali za 3 — 4 šil., kar razumljivo pači dejansko povprečno ceno.

Če vzamemo v primerjavo še razvoj na dunajskem trgu klavne živine spomladi lanskega leta, potem vidimo, da je bila tam od februarja do aprila 1952 ponudba povprečno manjša:

pri bikih	**za 25 — 30 %**
pri volih	**za 10 — 25 %**
pri kravah	**za 15 — 40 %**
pri telicah	**za 18 — 40 %**

Cene pa so nihale

pri bikih	**med**	**10.25 in 10.92 šil.**
pri volih	**med**	**9.60 in 10.67 šil.**
pri kravah	**med**	**8.50 in 9.75 šil.**
pri telicah	**med**	**9.25 in 10.75 šil.**

Ta porast ponudbe je na prvi pogled težko spraviti v sklad s porastom števila živine med letom 1951, ko so v Avstriji našteli 187.391 glav, in letom 1952, ko so našteli le za 2833 glav več goveje živine. Čeprav upoštevamo, da je letošnji porast ponudbe klavne živine nestvaren, ker kaže le porast števila ponujenih živali, ne pa njihove teže (spričo razmer po naših hlevih lahko trdimo, da letos ponujene klavne živali v teži močno zaostajajo za lani ponujenimi), moramo le ugotoviti, da v Avstriji število volov in bikov narašča in da je število telic in krav znatno padla. Med številom leta 1951 in štetjem 1952 je (brez telet pod 3 mesece) število

goveje živine moškega spola naraslo
za . . . . . 6.716 glav,
goveje živine ženskega spola naraslo
za . . . . . 3.009 glav.

Iz tega razvoja sklepamo, da na kakšno vidno zboljšanje cen klavne živine v doglednem času ne smemo računati. **Navzlic temu, da molznost krav v deželi narašča in da bi bilo napačno pričakovati pomanjkanje mleka, si moramo v dolinskih predelih vzeti za napotilo povečanje števila molznic. Ne pozabimo, da 1 kg prirastka na živi teži zahteva toliko hranilnih snovi v krmi kot 8 kg mleka. Če spremenimo kg v šilinge, vidimo, da bomo pridelali v prvem primeru k večjemu 8.50 šil., v drugem primeru (pri mleku) pa 12.80 šil. Celo za gorske predele kaže danes več sirariti in maslariti, kakor pitati na meso, toliko bolj, ker je pomanjkanje denarja za dokup krmil tam največji.**

Blaž Singer.

Mraz je povzročil hudo gospodarsko škodo

Nenaden nastop za ta letni čas skrajno hudega mraza minulo nedeljo in v noči od nedelje na ponedeljek je povzročil po vsej deželi, kakor poročajo, mnogo škode pri sadju in vrsti mladih posevkov. Predvsem prizadeta sta celovški in beljaški okraj, ter sploh južni del Koroške, ker je po mrzli noči z ledenimi burjami in predhodnim dežjem in snegom naslednji dan prehitro prisijalo sonce in tako ožgalo ne le cvetje na sadnem drevju, ampak marsikje tudi mlade njivske posevke in celo mladike.

Razen v Labudski dolini v nižjih legah, kjer so jablane že odcvetele, izgleda, da letos po vsej Koroški nikjer ne bo jabolk, ker je bilo uničeno skoraj da vso cvetje. Pri koščičastem sadju je situacija malo boljša, ker je cvetelo že prej.

Hudo trpeli so tudi posevki detelje, le da so spretni gospodarji ponekod bili dovolj hitri in jo poželi kakršna je bila, da so odvrnili še večjo škodo.

Stanje brezposelnosti na Koroškem

Koncem minulega meseca je bilo pri delovnem uradu v Celovcu javljenih 11.679 brezposelnih. Od tega števila je 9165 moških in 2514 žensk. Podporo za brezposelnost je dobivalo 10.022 ljudi. Napram stanju koncem marca tega leta je število brezposelnih padlo za 7277, kljub temu pa je bilo še vedno za 4448 višje kakor 30. aprila 1952.

Blaž Singer:

Problemi pri mehanizaciji našega kmetijstva

(9. nadaljevanje)

V razmotrivanju glede mehanizacije poljskega dela naših kmetij smo nazadnje analizirali rentabilnost traktorja. Videli smo, da za kmetije do 60 ha obdelane zemlje zadostuje traktor s 15 PS. Videli smo, da že pri kmetijah, ki imajo manj kot 30 ha kmetijsko obdelane površine, gospodarski račun zahteva take priključke k malemu traktorju, ki omogočijo uporabo traktorja tudi pri brananju, okopavanju in osipanju in ki omogočijo maksimalno redukcijo tako živalske kakor tudi človeške delovne sile. Spričo dejstva, da je človek najdražja delovna sila in da je prav v tem vzrok pomanjkanja ljudi pri kmečkem delu, ne preostaja nobenemu kmetovalcu drugega, kakor da se odloči za pot k popolni mehanizaciji svoje kmetije.

Iz vseh naših dosedanjih razglabljanj, predvsem pa iz poglavja o popolni mehanizaciji poljskega dela naših večjih kmetij sledi kot principielen zaključek, **da se moramo varovati vsakega polovičarstva pri mehanizaciji kmetije. Polovičarstvo pa je nakup traktorja ob istočasnem obdržanju dosedanjega števila vprežnih živali in za vprežne živali uporabljenih strojev. Tako polovičarstvo uničuje kmetijo, ker pomeni kopičenje mrtvega premoženja kmetije na račun delujočega premoženja (gnojil, semena, krmil), ki edino poveča produktivnost kmetije**

Ugovori, kakor „traktor sem kupil za les“ ali „s traktorjem bom zaslužil tudi pri postranskih opravilih n. pr. vožnji lesa“ ali „če traktor manj uporabljam, podaljšam njegovo vrednost“ so za privatnika samo izgovori, ki ne vzdržijo resne presoje. Kot argumente za to navajam:

1. mezdno prevažanje lesa in drugega blaga s kmetijskim traktorjem je prepovedano; vrhu vsega je pri tem njegova rentabilnost zelo problematična;

2. v naših primerih (20 — 30 ha kmetijsko obdelane površine) nobeden kmet nima več toliko lastnega lesa, da bi ga s traktorjem lahko vozil 300 — 400 ur na leto; za to mu manjka tudi delovna sila;

3. zakon kmetovanja je, da mora vsako napravo (tudi traktor) plačati tista panoga kmetije, kateri služi, kar spričo položaja v kmečkih gozdovih pomeni, da je zapravljanje substance kmetije, če kupimo traktor na račun gozda in če ne poskrbimo, da nam poljedelstvo in živinoreje nakupa v življenjski dobi traktorja in priključkov povrnejo;

4. življenjske dobe traktorja ne povečamo in njegove nakupne vrednosti ne podaljšamo, če ga pustimo polovico časa stati. Tudi če sedaj moderni traktor samo stoji, bo čez 10 let zanesljivo izgubil polovico vrednosti (ne da bi zato donašal obresti), ker bo postal star vsled novih dognanj in novih tipov v produkciji traktorjev. Učimo se iz preteklosti in glejmo sedanji razvoj tehnike z odprtimi očmi!

To sem navedel hkrati kot odgovor na pripombe in ugovore, ki so bili stavljeni na ugotovitev v zadnjem nadaljevanju.

Ali je popolna mehanizacija mogoča?

Če govorimo o problemih mehanizacije naših zasebnih kmetij, potem ne moremo ostati samo pri nekaterih ugotovitvah splošnega značaja. Izredno kritičen razvoj v našem kmetijstvu zahteva, da presodimo to vprašanje in pogoje za njegovo rešitev prav na primeru posamezne kmetije.

Iz dosedanje razprave, pa tudi iz poročil o tendencah industrije kmetijskih strojev spoznavamo, da smo v času mrzličnega svetovnega tekmovanja tovarn traktorjev, da postavijo na trg tako kombinirane stroje, ki bodo res omogočili popolno mehanizacijo zunanjih in notranjih kmečkih opravil. Kakor to z ozirom na razbremenitev kmetijskih delavcev — in nič drugega ni danes naš kmečki gospodar in njegova družina — pozdravljamo, tako moramo o tem razvoju že danes voditi račune, ker bomo drugače obstali ob poti splošnega razvoja.

Kdor se kot zasebni kmetovalec napotuje k popolni mehanizaciji kmečkega dela, za tega je v naših prilikah po mojem mnenju potrebno, da upošteva naslednje:

1. Ključna delovna sila, od katere je odvisno opravljanje kmečkega dela, danes ni več število ljudi, niti ne število konj, temveč je to **motorno vozilo — traktor** (v ekstremnih gorskih predelih vrvno vlačilo) in človek, ki ga vodi in oskrbuje. Vsi ostali kmetijski stroji in naprave (tako obdelovalne kakor tudi transportne in stacionarne) morajo biti take, da jih bo ob traktorju lahko uporabljal in da bo traktorjevo zmogljivost in uporabnost izkoristil do skrajnosti.

2. Traktor mora biti take konstrukcije, ki omogoča vsestransko uporabo. Poleg jermenice in kosilne naprave mora imeti še priključno gred (Zapfwelle) in hidravlično dvigalo za dviganje priključkov pri obračanju. Važno je tudi, da so osi oddaljene od tal toliko, da traktor omogoča obdelavo rastočih poljskih kultur (okopavanje, osipanje, škropljenje itd.). Na priključkih naj ima poleg pluga in voza še brano in ogradnik z napravami za kultivatranje, jamičkanje, osipanje in okopavanje ter nakladnik, ki se dajo hidravlično dvigati. Tudi vsi ostali stroji in naprave, predvsem pa trosilnik gnojil, obračalnik-zgrabljalnik in poljska škropilnica morajo biti konstruirani za neposredno priklopljenje na traktor. Od zaenkrat dosegljivih traktorjev pri nas odgovarja vsem tem zahtevam „Steyr traktor 80 a za vse namene“, to je 15 PS-traktor z visokimi in ozkimi kolesi. Danes se sicer mnogo govori o enoosnih traktorjih, vendar vodilni strokovnjaki na področju tehnike v kmetijstvu pravijo „roko stran od njega“. Mi pa bi rekli „gare niso voz“ in enoosni traktor na kmetiji, ki ga mora vsestransko izkoristiti, ni nič drugega kot gare.

3. Z navedeno opremo traktorja pristopamo k popolni mehanizaciji. Gospodarski račun s tem momentom neusmiljeno zahteva, da odprodamo vse dosedanje stroje, ki so enostranski in uporabni izrecno za konjsko vprego. V kolikor se dajo, jih sicer moremo predelavati za traktor, vprašanje pa so stroški predelave v primerjavi z izkupičkom pri prodaji. Priključki za traktor so razmeroma najcenejši, ker odpade cela vrsta naprav iz železa, ki so za konjsko vprego potrebni.

4. Vidimo, da so že sedaj našteti pogoji za popolno mehanizacije na kmetiji sprožili „revolucijo“ najširšega formata. V nadaljnjem se kot neposredni pogoji kopičijo pred nami vprašanja:

a) ali imamo za te spremembe razpoložljivi denar?

b) ali sta produkcija v poljedelstvu in živinoreji že tako daleč, da jamčita za izplačljivost takega ukrepa?

c) ali sploh moremo kmetijsko produkcijo tako intensivirati?

č) ali ni mogoče produkcije preusmeriti tako, da bi šlo nekaj let še brez tako visoke investicije?

d) kje je najbližja mehanična delavnica in popravljalnica strojev?

e) kako je s strokovnim znanjem v družini, da bosta invensticija in delo racionalno?

f) ali se ne bi za tak ukrep odločili v soseščini in ali bi to ne prišlo ceneje?

(Se nadaljuje.)

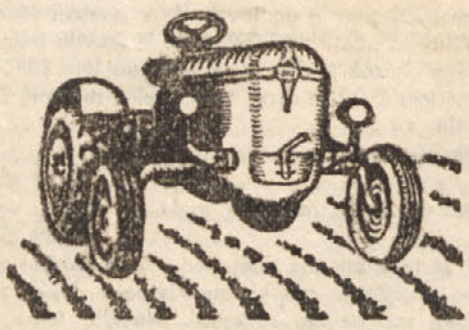

Navetila NAPREDNIH GOSPODARJEV

Zgodnja ali poznejša košnja travnikov?

Brez pridržka se je zadnja desetletja v strokovnih krogih in na šolah priporočalo travnike **preje kot doslej kositi,** jih kositi predno ali ko že začnejo vodilne trave, travniška bilnica in pasja trava, cveteti. Mnogi naši starejši, več ali manj izkušeni gospodarji so se vendar držali neomajno stare navade in so šele kosili, ko je travnik že zdavnaj v celoti odcvetel. Kdo ima prav in kdaj je v resnici kositi, da pridelamo čimveč redilne in lahko prebavljive gmote?

Predvsem igrata topogledno dandanes čas in razporeditev dela na kmetiji zelo veliko, če ne odločilno vlogo. Je včasih v resnici tako, da ima oni prav, ki pravi: „Kositi pač moram ko pridem (z delom) zraven!" Vendar je pridelek sena v **pogledu množine in kakovosti** vse preveč važen, da bi čas košnje odrejali slučajnostno enostavno po krogotoku dela v gospodarstvu.

Brez dvoma nam poznokošeni travniki v pogledu mase dajo več pridelka, toda vprašanje je, kakšna je kakovost tega pridelka.

Tako so v nekem ekstremnem šolskem primeru ugotovili, da je dal hektar konec junija pokošenega umetnega travnika 60, konec maja vendar samo 40 met. stotov sena. Preiskali so vendar oba pridelka v pogledu na njuno redilnost in so ugotovili, da je seno s konec junija pokošenega travnika vsebovalo samo 2,5 % preb. beljakovin, **v senu iz konec maja pokošene trave je bilo vendar 6 % preb. beljakovin.** Redilna vrednost 60 met. stotov sena s konec junija pokošenega travnika je potemtakem odgovarjala redilni vrednosti 400 kg oljnih tropin, redilna vrednost 40 met. stotov sena s konec maja pokošenega travišča je pa bila enaka vrednosti 700 kg oljnih tropin..

Uspeh tega uradnega, v vsej javnosti propagiranega poizkusa bi torej odločno in vedno govoril za **čimzgodnejšo košnjo.**

V kmetijstvu je pa žal tako, da ne moremo vedno ravnati enostavno po suhoparno določenih receptih in izsledkih enostransko izvedenih poizkusov. Upoštevati je povsod posebne okoliščine, zemljo, podnebne razmere itd.

Brez dvoma nam dá zgodaj pokošeni travnik znatno redilnejše seno. Tudi otava na takem travniku boljše odžene in zmanjšamo s tem nevarnost posledic morebitne poznejše poletne suše. Zatiranje mnogih plevelov kakor škrobotca, zlatice itd. najuspešneje izvršimo z zgodnjo košnjo.

Vendar tudi v naših razmerah ne smemo z zgodnjo košnjo pretiravati in to ne smemo izvršiti prezgodaj na travnikih, na katerih rastejo **predvsem detelje,** kajti zgodnje košnje zahtevajo ob obilnejšem pridelku močnejše gnojenje z dušikom, ki pa pogostoma pospešuje rast trav **na škodo detelj.** Močna rast detelj včasih ravno tako, če ne bolj, dviga množino beljakovine in rud. snovi v senu kot zgodaj pokošene trave. Rast detelj ob le dvakratni košnji pa **ceneje** pospešujemo s primernim fosforno-kalijevim gnojenjem kot z dušikom.

Zgodnje košnje so zato predvsem uspešne in priporočljive na **umetnih traviščih** in **v vlažnejših legah,** kjer rastejo **predvsem sočne trave** kot lisičji rep in podobno. Po taki zgodnji košnji naj bi pa vedno gnojili z dušikom. Če nimamo gnojnice ali pa smo s to gnojili že spomladi, bi dali sedaj na 1 ha površine okrog 150 kg nitramonkala.

Take zgodnje košnje nam čestokrat omogočajo (ob silnem dušičnem gnojenju naravno!), da kosimo travnik po trikrat. Trikratno košnjo pa dobro prenese in naravnost zahteva sicer angleška ljulka, ne pa francoska pahovka ter se je zato pri času in številu košenj ravnati tudi nekoliko po sestavi ruše.

Francè Vernik.

Izkoristimo pašo

Paša se je pričela. Pogoji za rast so bili zelo ugodni. Živini ni treba več stradati. Posledica slabih prehodov od zimskega krmljenja na pašo so več ali manj pri kraju. Skrbi pa še ni zmanjkalo. Čeprav se počutijo živali sedaj kot v paradižu — to seveda le tam, kjer je dobra paša — je treba skrbeti, kaj bodo živali žrle v prihodnjih mesecih in prihodnjo zimo.

Prvi ukrep, ki ga lahko izvedemo, je ta, da pravilno pasemo. Kjer še ni bilo časa in sredstev za napravo pregonov (črednikov) tam se poslužimo cenene električne ograje. To lahko poljubno premikamo po pašniku kakor zahteva število črede in dovoljuje rodovitnost zemlje. Na ta način popase živina travo vsak dan do čistega in živali ne morejo trave pohoditi in onesnažiti, kar se vedno dogaja na običajnih pašnikih. Prednost črednikov je vedno sveža in mlada trava. Beljakovine v mladi travi ugodno vplivajo na mlečnost, pri mladi živini pa na rast. Živina porabi samo toliko površine za pašo, kolikor je potrebuje, da se naje do sitega. Ostale površine se lahko pokosijo. Na popašenem zemljišču lahko trava zopet porašča, ker živali ne morejo stalno poležavati in tlačiti.

Na ta način povišamo donos pašnika. Pašnik lahko tekom celega leta postopoma gnojimo, kar donos še pospeši. Spomladi so potrebne manjše površine za pašo, proti jeseni vedno večje, ker rast ponehava. Zato je najbolj ugodna električna ograja, ker jo lahko brez težav poljubno premikamo, kakor narekujejo potrebe in kakor si želimo.

Veliko je kmetij, ki imajo malo pašnih površin ali pa so te slabe. Tam je treba dodatne krme. Sedaj je možnosti za dobavo dovolj. Rženi posevki, ki vsled prebujne rasti že sedaj poležavajo, ne bodo dali velikih pridelkov zrnja. Bolje je mlado rž pokositi in pokrmiti zeleno ali tudi dobro silirano v mesecih ko nastopi suša (julij, avgust), kot pa jo pustiti stati in žeti prazno slamo. Na pokošeno površino še lahko sejemo silos-koruzo ali pa krompir. Tako ne bodo stale živali v prihodnji zimi suhe in brez donosa v hlevih.

Okopavanje in redčenje posevka dviga predvsem pridelek pese

Čim so pesne vrste razločno vidne, izvršimo **drugo kop,** ki pa je lahko skoraj v vsakem primeru že **vprežna.**

Ker požene pesa iz enega „semena" vedno po več rastlinic, jo moramo še mlado **preredčiti,** tako da ostane na posameznem mestu le po ena močna rastlina. S tem delom moramo začeti že zelo zgodaj in ga sproti nadaljevati. Pri tem dobimo prav dobro krmo za prašiče, obenem pa opravimo zelo potrebno delo. Ako pese ne redčimo in ako s tem delom odlašamo, si znatno škodujemo, ker se pesa ne more razvijati in je pridelek jeseni mnogo manjši. Redčimo kmalu po prvem okopanju. Lahko nasad **naenkrat, ko so napravile rastlinice 4. ali 5. list, preredčimo,** ali pa tudi polagoma. Pri prvem načinu delo najhitreje opravimo, če gremo z okopalnikom, ko ga postavimo na primerno razdaljo, povprek čez vrste, potegnemo postrani ven. Pustimo le eno, in to najmočnejšo rastlino. Ako redčimo polagoma, delamo tako, da preredčimo najprej vso njivo le nekoliko, ne popolnoma, potem pa zopet znova in že bolj temeljito, slednjič odstranimo še zadnje odvečne rastline. Tako dobivamo precej časa dobro krmo za prašiče, pesa se pa tudi lahko še precej dobro, čeprav ne tako obilno kot ob redčenju, ki ga naenkrat izvršimo, razvija.

Redčenje pesne vrste v šope izvršimo tudi lahko s posebnimi motikami, ki so na dolgih ročajih in ki imajo široko rezilo. Tudi posebne stroje imajo v ta namen in sicer predvsem v krajih, v katerih pridelujejo sladkorno peso. Ti stroji okopavajo in redčijo obenem.

Komur je na tem, da pridela obilo debelih pesnih korenin redčenje vrst ne sme izvršiti **prepozno! Najpozneje,** čim so naredile rastlinice osmi list, mora biti pesni posevek tako preredčen, da se nahaja v vrsti v razdalji 25 cm le po **ena rastlina.** Samo v tem primeru lahko pričakujemo obilen pridelek korenin.

Po nadaljnih osmih dneh izvršimo **drugo vprežno** kop in kmalu navrh zadnjo ročno kop **okrog** rastlin. Za to kop uporabljamo vendar bolj koničaste navadne motike. In tik predno se vrste oz. listi sklenejo oz. strnejo, gremo med vrstami tretjič in **zadnjič** z vprežnim okopalnikom.

Vernik.

Pred košnjo lucerne

Strašno je upostošila lanska suša nekatere naše kraje. Pri nas doma ni vzela samo ves pridelek za drag denar kupljenih žlahtnih sort rži, ječmena in krompirja, ampak je požgala docela celo črno deteljo. Edino lucerna ji je še kolikortoliko kljubovala. In ker zato v jeseni dejansko ni bilo za plemenske prašiče nobene beljakovinske krme na razpolago, sem pristal na to, da kosijo mlado lucerno. Pristanek sem izvršil toliko bolj „mirne duše", ker se je vsa zadnja leta v strok. krogih povdarjalo, da je pri košnji lucerne glavno, da so razdobja med dvema košnjama po dva meseca. V jeseni pa naj bi bilo vseeno, kako visoka pride lucerna v zimo. In ker je bila lucerna pri nas po 3. košnji v jeseni naravno še prav nizka, so jo kosili zelo „v živo". In posledica?

V živo pokošeni pas lucernišča je sedaj docela gol, čeprav gre za drugoletni posevek; ostala lucerna pa je naravnost idealno — bohotna.

Zato kosimo lucerno vedno le do višine ene pedi! Ne krajše. Vsaka bolj na kratko izvršena košnja lahko nevarno poškoduje popke oz. občutljive poganjke, ki se nahajajo na spodnjem delu lucerninih stebel in iz katerih se lucerna potem obrašča. Zato tudi brananje lucerne spomladi in po zadnji košnji ni priporočljivo. **Po prvi in drugi košnji** pa je **previdno brananje** lucerne ob suhem vremenu kar na mestu. Posebno na bolj zveznih zemljinah.

Vernik.

KDAJ KOSIMO ČRNO DETELJO?

Vprašanje: Kdaj naj kosim črno deteljo, da bom pridelal čim več beljakovin in da ne bo trpela druga košnja? P. K. v Z.

Odgovor: Črna detelja prične nabirati snovi za rast in razvoj korenin šele, ko prične cveteti. Vse hranilne snovi se do tega časa nabirajo v steblu. Zato nikakor ne smemo prvo košnjo črne detelje za seno izvršiti prej, predno detelja ne cveti. Ako kosite prej, bo druga košnja slaba. Najbolj ugodni čas košnje je, ko je detelja v polnem cvetju. Seveda prične detelja v tem razvojnem štadiju že zgubljati na hranilnih snoveh. Vendar z ozirom nato, da hočemo imeti tudi drugo košnjo dobro in da tedaj lahko že prej kosimo, vzamemo izgubo na hranilnih snoveh vsled nekoliko kasnejše prve košnje lahko v zakup.

Na splošno se držimo pravila: Ako kosimo deteljo za zeleno krmo, jo kosimo zgodaj, za seno vendar šele, ko je v polnem cvetenju.

—si.

Kaj bomo delali . . .

. . . na polju

V žitu nadaljujemo z zatiranjem plevela s škropljenjem z hormonskimi pripravki. Pregosta jara žita, oves in ječmen, valjamo ali pa obžinjamo.

Koruzne nasade branamo z mrežno brano „na slepo". Enako tudi nasade pese, v kolikor te že ne okopavamo.

Proti bolhačem, mrharjem in raznim rilčkarjem prašimo in škropimo z Gesarolom in raznimi DDT- in Hexa- preparati.

Ko krompir vzkali večkrat, rahljamo z ogrodnikom ali drugim rahljačem, a vedno bolj ozko in plitvo, da ne ranimo korenin. Če je potrebno, rahljamo tudi v vrstah z motiko. Ko z motiko uničujemo plevel, pazimo, da odrežemo korenine, ker bi se plevel ob deževnem vremenu hitro spet prijel in bi v zrahljani zemlji rasel še bolj bujno (loboda, dresen, osat, itd). Plevel je sovražnik, ki znižuje pridelke! Nekateri pleveli so hranitelji prenašalcev izrojevalnih bolezni in pospešujejo njihovo razmnoževanje. Druge plevele pa napadajo iste bolezni kot krompir in so zato zelo nevarni! Čiste njive so spričevalo skrbnega gospodarja. Motike morajo imeti rezila vedno dobro naostrena, ker napravimo z njimi veliko več in bolje. Seveda komaj zrahljane zemlje z nogami ne smemo poteptati, hodimo ali v vrsti nazaj ali v vrsti zraven.

. . . pri živini

Zatiramo s Chlorodermom podkožne ogrce in zolje pri oni živini, ki gre na pašo, predvsem v višje lege. Kjer pokladamo v hlevu zeleno krmo, skrbimo, da se ta doma ne ogreje in spari preveč. Zato jo hranimo le v tanjših plasteh. Tudi skrbimo s preudarnim mešanjem krmil, da bodo dobivale molzne krave in teleta vedno dovolj krepke krme. Žrebce kastriramo. Ovce peremo in strižemo. Svinje pripuščamo mrjascem.

. . . na zelenjavnem vrtu

se lepo razvija zgodnja zelenjava, kasnejše setve kale. Z zelenjavo raste plevel; sproti ga odstranjujemo z redno pletvijo in okopavanjem. Pletev in okopavanje zadržujeta v zemlji vlago in pospešujeta vpliv sonca in zraka. Okopavanje in rahljanje zemlje je pol zalivanja. Pri pletvi in okopavanju redčimo pregoste setve. To je posebno lahko pri setvah v vrstah. Pri setvah na široko skušamo izpolniti praznine s presajanjem.

Ne sadimo pregloboko, pa tudi ne preplitvo in skrbimo, da ne prikrivamo korenin. Kapusnice sadimo tako globoko, da so kalčni listi tik zemlje.

Sadimo tudi nizki in visoki fižol. Na pripravljenih gredah napravimo po sredi jarke, v katere natrosimo preperelega gnoja ali komposta, ga rahlo pokrijemo s prstjo in posadimo seme kumar v razdalji po 10 cm. Če bo seme dobro kalilo, bomo pozneje sadike razredčili na 20 cm. Seme lahko sadimo prve dni maja, sadike pa ne pred „ledenimi možmi". Isto velja za paradižnike in papriko. H paradižnikom pristavimo dovolj močne kole, na katere bomo privezovali poganjke. Visoke grahe prisujemo in obdamo z natičjem. Sadimo ponovno solato, zgodnji ohrovt, zelje in kolerabe. Kompostne kupe posadimo v podnožje s kumarami in bučami. Poganjki bodo prerasli kupe, jih zasenčili ter s tem pospešili trohnenje.

. . . v kmečkem gozdu

Nadaljujemo s poletno sečnjo in pridobivanjem smrekove skorje. Snažimo in redčimo še nasade, pridobivamo steljo preudarno in popravljamo pota.

Kontroliramo drevesa, ki smo jih posekali kot vabe, v koliko so se v nje skrili lubadarji in drugi škodljivi hrošči. Vršimo po potrebi še nadaljno sekanje drevja za lovljenje lubadarjev. Uničujemo v skopanih, za lovljenje škodljivcev namenjenih jarkih, velike rilčkarje.

KOLEDAR

Petek, 15. maj: Izidor, kmet.
Sobota, 16. maj: Janez Nepomuk
Nedelja, 17. maj: Bruno, škof
Ponedeljek, 18. maj: Erik, kr.
Torek, 19. maj: Peter Celestin
Sreda, 20. maj: Bernardin Sienski
Četrtek, 21. maj: Feliks Kant.

SPOMINSKI DNEVI

16. 5. 1945 V Celovcu velik zbor slovenskega in avstrijskega prebivalstva, kjer se je manifestiralo za nadaljevanje borbe proti ostankom fašizma.
17. 5. 1478 Večji upor slovenskih kmetov na Koroškem.
19. 5. 1869 Rojen v Kamniku pesnik in dramatik Anton Medved.
20. 5. 1516 Umrl znameniti pomorščak Krištof Kolumbus, ki je odkril leta 1492 Ameriko — 1851 Umrl v Zagrebu ilirski pesnik Stanko Vraz.
21. 5. 1471 Umrl slikar Albrecht Dürer — 1942 Ustreljen v Ljubljani narodni heroj Tone Tomšič.

Št. Jakob v Rožu

Preteklo soboto dopoldne se je zbrala naša fara na domačem pokopališču ob odprtem grobu, v katerega smo položili k počitku zemeljske ostanke splošno priljubljenega in od vsakogar spoštovanega župnika in dekana Franca Šenka. Lahko rečemo, da ni bilo hiše in ne družine, iz katere se ne bi vsaj eden udeležil pogreba, ki je najbolj zgovorno pričal o vsesplošni priljubljenosti rajnega. In ne samo iz naše fare so pokojnika spremljali na njegovi zadnji poti, tudi od drugod — posebno iz tistih far, kjer je svoječasno služboval — so prišli številni zastopniki, da se poslednjič poslovijo od svojega nekdanjega duhovnika. Prav tako so bili lep izraz ljubezni in hvaležnosti nešteti venci, med njimi tudi taki iz oddaljenih krajev, kakor iz Kort, iz Slovenjega Plajberka in drugih; sleherna vas naše obširne fare je prispevala poseben venec, videti pa jih je bilo mnogo tudi iz drugih krajev rožeške dekanije.

Kakor da bi hotelo žalovati tudi nebo, je med pogrebom od časa do časa pričelo rositi iz oblakov, ko se je nepregledna množica zgrnila okoli jame ob cerkvi, kjer je našel pokojni župnik Šenk večni počitek med svojimi stanovskimi tovariši; počival bo poleg dolgoletnega ravnatelja Mohorjeve družbe župnika Zeichna, avtorja priljubljene koroške narodne pesmi „Nmav čez izaro“ župnika Treiberja in mnogih drugih, ki so zaključili svojo življenjsko pot v naši fari.

Mnogim navzočim so privrele solze v oči, ko so poslušali besedam govornikov, ki so se poslavljali od rajnega župnika in dekana Šenka. Prvi je spregovoril prošt in dekan Trabesinger, ki je orisal življenjsko pot in delo pokojnika, nato pa sta se poslovila od umrlega župnika in dekana sedanji upravitelj naše župnije Česen ter novi dekan rožeške dekanije dr. Hornböck. Kot sošolec rajnega je spregovoril poslovilne besede dekan Košir, v imenu občine pa se je poslovil župan Hafner. Nadalje je govoril tudi še prof. dr. Valentin Inzko, ki pa pokojnika očitno ni poznal dovolj dobro, ker drugače ne bi mogel celo ob taki priložnosti prodajati svojega ozkega strankarstva. Pred župniščem in ob odprtem grobu so pokojnemu župniku zapeli v slovo domači cerkveni pevci, nadalje dekliški zbor ter nemški pevski zbor.

Ko smo se v soboto poslavljali od rajnega župnika Šenka, smo se zavedali, da bomo takega dušnega pastirja le težko spet dobili v našo faro. V teku tridesetih let, ki jih je preživel in predelal v naši sredi, si je s svojim značajem in poštenjem osvojil skorajda slehernega občana, in to ne glede na narodnost ali svetovnonazorno prepričanje. Spoznali in poznali smo ga kot požrtvovalnega duhovnika, kot poštenega in ljubeznivega človeka, vsakčas pripravljenega pomagati svojemu bližnjemu, pa čeprav marsikdaj v lastno škodo. Videli smo v njem značajnega slovenskega duhovnika, pravega dušnega pastirja, ki je strogo ločil verska in narodnopolitična vprašanja ter bi bil lahko za vzor posebno sedanjim duhovnikom naše in morda marsikatere druge slovenske fare na Koroškem. Kot človek pa je bil zvest član slovenskega naroda, ljubil je slovensko igro in posebno še slovensko pesem. Zato pa je moral v času nacističnega nasilja tudi nastopiti križevo pot pregnanstva; več let je bil prisiljen službovati v nemških krajih in šele po vojni se je spet lahko vrnil v svojo šentjakobsko faro. Vrnil pa se je zlomljen in bolan ter je od takrat bolehal in le s težavo še opravljal svoje mnogostransko delo, dokler mu ni smrt po dolgem mučnem trpljenju za vedno ustavila vedno marljivo roko.

V prvi vrsti pa je bil pokojnik velik prijatelj otrok in mladine in marsikateri bivši slovenski dijak se bo hvaležno spominjal njegove radodarnosti.

Vsi, ki smo poznali rajnega župnika in dekana Šenka, ga bomo ohranili v trajnem spominu; spominjali se ga bomo z ljubeznijo in s spoštovanjem kot duhovnika in kot človeka, ki je vse svoje življenje posvetil skrbi za bližnjega, ki je ljubil svoj poklic in svoj slovenski narod do zadnjega diha. Mirno naj počiva v ljubljeni šentjakobski zemlji, kjer je požrtvovalno delal skozi tri desetletja.

Z „Divjim lovcem“ v Svečah

Za nedeljo, 10. maja t. l., so se pripravili člani in članice našega Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ za svoj izlet v Sveče. Sicer ni tako dolga ta pot od Bilčovsa pa tja čez Dravo v Sveče. Poldrugo uro peshoda pa si iz Bilčovsa v Svečah. Toda ta dan ta pot ni bila tako lahka, kajti napovedan smo imeli odhod ob 12. uri in že smo bili tud izbrani za odhod, pa je kot nalašč začelo deževati in koj nato tudi snežiti kot v najhujši zimi. Nekateri so oklevali, ali naj bi šli v tem vremenu izpod strehe ali ne. Pa je stopil eden med gručo in pravi: To je samo preizkušnja za nas, če smo res še kaj za kaj, bomo šli, če pa smo mevže, bomo pa scagali. In smo se vzdignili, nihče ni tarnal nad vremenom, šli smo veselih obrazov in s smehom na licih skozi padajoči sneg. Pa nas ni bilo malo! Našteli smo 42 veselih in korajžnih fantov in deklet, ki so šli v Sveče, da nastopijo na odru nekdaj tako živahno delujočega prosvetnega društva „Kočna“ s Finžgarjevo igro „Divji lovec“, ter prineso tudi s svojo pesmijo bodrilo Svečanom za zopetno naše prosvetno delo. Polagoma je med potjo prenehal sneg, še malo je podeževalo in ko smo prišli končno v Sveče, se je že začelo nebo jasniti. Vzela nas je pod streho dvorana, v kateri so nekdaj Svečani pod vodstvom pokojnega župnika Ruprehta tolikokrat z uspehom nastopali. Neka potrtost je objela naša srca, ko smo se spominjali onih za Svečane in naš narod tako častnih dni. Da bi vstal naš očak Svečan Andrej Einspieler, kako bi se začuden vprašal: Ali je to moja rojstna vas?

Toda ni tako brezupen položaj v Svečah. Saj se je kljub slabemu vremenu napolnila dvorana. Stare mamice in očetje, možje in žene, pa tudi lepo število mladine se je zbralo, da prisostvujejo naši prireditvi. Vzdignil se je zastor in pevci pod vodstvom našega neumornega pevovodje Kapusa Valentina so otvorili prireditev. Pozdravil je zbrane gledalce in poslušalce zastopnik SPD „Bilke“, nakar so naši igralci v zadovoljstvo vseh odigrali igro „Divji lovec“. Pa še je zadonela z odra pesem naših pevcev. Hvaležno občinstvo je avplavdiralo in še in še bi hoteli poslušati našo milo slovensko pesem.

Lep je bil obisk na naši prireditvi. Videli smo, da se ljudje zanimajo za prosvetno delo. Navzoča je bila tudi mladina, samo nekoga manjka, ki bi tej mladini pomagal, jo vzdignil in navdušil, pa bi Sveče spet zaživele in vzplamtele v ognju naše prosvete.

Še smo se nekoliko zadržali med Svečani ter si v prijateljskem pomenku pripovedovali o naših križih in težavah, ter tako spoznali in ugotovili, kako je nam vsem potrebna enotnost na vasi ter medsebojna ljubezen, ki naj bi nas vse družila v delu za naš narod.

Prihajajoči mrak nas je silil, da smo se poslovili od Svečanov ter se zopet napotili po strmi poti na Gure v Bilčovs. Svečanom pa smo zagotovili, da bomo še prišli, a tudi oni naj nam obisk ob priliki vrnejo.

Vsem pa, ki so nam v Svečah ljubeznivo šli na roko in nam dali na razpolago, kar smo rabili, naša iskrena zahvala.

Dobrava

Nepremišljeno odvrženi ogorek cigarete je povzročil na Dobravi gozdni požar, ki je uničil deset kubičnih metrov nasekanega lesa ter zajel tudi del stoječega gozda. Na pomoč sta prihiteli požarni brambi iz Malošč in Diče vesi, ki pa vsled pomanjkanja vode požara nista mogli pogasiti, pač pa sta preprečili nadaljnjo razširitev s tem, da sta izkopali zaščitne jarke ter s posipanjem peska omejili pogorišče.

Žoprače

Po dogotovitvi vodovodnih naprav, ki oskrbujejo Logo ves in Vrbo s pitno vodo, se tudi Žopračam obeta rešitev perečega vprašanja. Kakor slišimo, se merodajni že resno ukvarjajo z načrtom, da bi tudi Žoprače dobivale pitno vodo iz tega vodovoda, saj so izviri pod Turjo zelo izdatni. Za napeljavo bodo seveda potrebna precejšnja sredstva, ki jih bo treba še prej zagotoviti. Menda se pogajanja ugodno razvijajo in je le želeti, da bi bila čim prej zaključena.

Borovlje

Kakor smo zvedeli, pripravlja „Carinthia — družba za filmsko umetnost“ kulturni film, ki bo imel naslov „Boroveljski puškarji“. Ta film bodo posneli na pobudo in po ideji J. F. Perkoniga, ki je iz Borovelj doma, režiral pa ga bo neki Hanns Schott-Schöbinger, ki je že lani izdelal tri koroške kulturne filme omenjene filmske družbe. Film o boroveljskih puškarjih naj prikaže javnosti svojstvo in značaj stare domače obrti, ki je značilnost za Borovlje.

Globasnica

Huda nesreča se je pripetila minuli teden v Mali vasi. Ko je Franc Wutte mladega bika prignal v domači hlev, ga je bik nenadoma napadel in ga z vso močjo pritisnil ob jasli. Zlomil mu je plečno kost (lopatico) in nekaj reber ter so tako poškodovanega morali prepeljati v celovško bolnico.

Sinča ves

Na poti domov se je v sredo minulega tedna smrtno ponesrečil Valentin Guetz. Iz neznanih vzrokov je zgrešil pot, se verjetno spotaknil ter padel v ribnik v sinčeveškem parku, kjer je utonil. Mrtvega so ga našli drugi dan in je zdravnik ugotovil, da je vzrok smrti dejansko utonenje in ne kak zločin.

PRIREDITVE

Slovenska prosvetna zveza naznanja

Slovensko prosvetno društvo „Gorjanci“ v Kotmari vesi priredi v četrtek, dne 14. maja 1953 (Vnebohod), ob 14.30 in 20. uri pri Plajerju v Kotmari vesi proslavo Materinskega dne z igro

„GENOVEFA“

Na prireditvi sodeluje tudi domači mešani pevski zbor. Pridite od blizu in daleč!

Vabi odbor.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Škofičah priredi v soboto, dne 16. maja 1953, ob 19.30 uri v gostilni Ferm na Klopcah igro

„PRIČARANI ŽENIN“

Vsi ljubitelji zdravega humorja vabljeni.

Odbor.

Letos spet gostuje ljubljanska opera v Celovcu

V zadnjih dveh dneh letošnjega majnika bo opera Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane gostovala v Mestnem gledališču v Celovcu. V soboto, dne 30. maja bo na sporedu Dvořákova opera „Rusalka“, v nedeljo, dne 31. maja, predpoldne Foersterjeva opera „Gorenjski slavček“, v nedeljo zvečer pa Lhotkov balet „Vrag na vasi“. Obe večerni predstavi bosta v okviru kulturne izmenjave med Koroško in Slovenijo, uprizoritev „Gorenjskega slavčka“ pa je na povabilo Slovenske prosvetne zveze namenjena predvsem slovenskemu prebivalstvu. Nedvomno pa se bodo številni Slovenci udeležili tudi obeh večernih predstav, vsled česar ne bo odveč, če naše bralce seznanimo po vrsti z vsebino vseh treh glasbenih stvaritev.

„RUSALKA“

„Rusalka“ je najpomembnejša opera češkega skladatelja Antonina Dvořáka, ki jo je ustvaril leta 1900 na besedilo lirične pravljice Jaroslava Kvapila. V ljubljanski operi je v obdobju od leta 1908 naprej, ko so jo prvič uprizorili, dosegla skupaj 86 predstav.

Trodejanska opera „Rusalka“ ima naslednjo vsebino:

Prvo dejanje

Lepa Rusalka živi v svojem prelestnem vilinjem svetu sredi temnih gozdov ob zelenem jezeru v družbi svojih sestric in starega strička, povodnega moža. Nekoč pa najde do njenega jezera pot mladi princ, ki mu je ta čarni košček sveta tako všeč, da se odtlej češče hodi sem kopat. Rusalka se vanj zaljubi, a ker je za princa le kakor hladni val, ne more čutiti toplote njegovih objemov niti užiti sladkosti njegovih poljubov. Odslej živi v njej ena sama želja, da bi ji bilo dano postati človek in tako doseči izpolnitev sanj ljubečega srca. V tihem poletnem večeru rajajo druge gozdne vile po tratah, Rusalka pa sedi na vrbi in toži mesecu in povodnemu možu o svoji ljubezni in o svojem hrepenenju. Povodni mož jo svari pred nehvaležnostjo in nestanovitnostjo človeškega srca. Rusalka pa ga ne posluša, temveč prosi v svojem neutešnem hrepenenju za pomoč čarobnico Ježibabo. Ježibaba se je usmili in jo s svojim čarnim lekom izpremeni v človeško bitje, v lepo, preprosto deklico, ki pa naj jo v novem življenju spremlja prekletstvo večnega molka. Če bi se kdaj razočarana vrnila k vilinjemu jezeru, ne bo smela več v družino rusalk, temveč naj se spremeni v smrtonosno, po močvirju blodečo veščo. — Princ pride na lov, najde v gozdu prelepo nemo deklico, jo na prvi pogled vzljubi in odvede na svoj grad.

Drugo dejanje.

Ob nemi Rusalki postane princu kaj kmalu tesno pri duši. Uganka njenega izvora ga vznemirja, ne občuti prav njene ljubezni, zakaj njeni poljubi so mrzli in objemi hladni. Sploh mu postaja to čudežno bitje iz dneva v dan bolj nerazumljivo. Tudi kuharček in grajski logar šepetata o Rusalki kaj čudne reči, meneč, da je urekla princa. Tuja knežna, ki je prišla z velikim, sijajnim spremstvom na dvor v obiske, bi Rusalko rada izpodrinila iz prinčevega srca. Princ res podleže njenim čarom, pozabi na Rusalko in omamljen pade pred knežno na kolena. Nemi in nemočni Rusalki presune srce neizmerna bolečina, ko spozna, da z vso ljubeznijo ne more princa prikleniti nase. Jokaje potoži povodnemu možu v grajskem ribniku svojo nesrečo, ker ni dosegla blaženstva človeške ljubezni in jo zdaj čaka grenka usoda blodne vešče. Povodni mož napove v svoji jezi nezvestemu princu skorajšnjo žalostno smrt, in tuja knežna ga takoj nato brezsrčno zapusti.

Tretje dejanje.

Čarovničina strašna kletev se uresniči. Rusalka prinaša smrt vsakomur, ki se ji približa. Obenem ji Ježibaba izroči bodalce, s pomočjo katerega bi ji bilo mogoče oprati s sebe prekletstvo, če bi z njim zadala smrt ljubljenemu princu. Rusalka pa ga noče pogubiti, temveč rajši vdano nosi težo svoje krute usode in zažene bodalo v jezero.

V gozdu ob zelenem jezeru spet rajajo vodne vile. Semkaj prideta tudi kuharček in grajski logar, da bi pri Ježibabi našla zdravilo za bolnega princa, ki gine od hrepenenja po izgubljeni Rusalki. Čarovnica ju zapodi. Končno pride, od čudne sile gnan, tudi sam princ v gozd. Svojo krivdo opere in hrepenenje uteši s smrtjo v Rusalkinem objemu.

ZA GOSPODINJO IN DOM

O kuhanju, dušenju, pečenju in cvrenju

Kuhanje, dušenje in pečenje so kuharski procesi, s katerimi pripravljamo hrano, da je kar najbolj užitna in hranljiva.

K u h a n j e imenujemo proces, pri katerem se prenaša temperatura tekočine na posamezne stanice živila, ki ga kuhamo in jih tako omehča. Kuhamo ali v vodi ali v sopari. Če kuhamo v sopari v neprodušno zaprtem loncu, bo na primer krompir hitro kuhan in vse hranljive snovi, ki se jih sicer navzame voda, ostanejo v krompirju samem, zato ima tudi boljši okus. Za kuhanje v sopari prodajajo posebne lonce z mrežastim vložkom; lonec mora biti tesno zaprt. Tako kuhana hrana ima dosti boljši okus in je tudi prej gotova.

D u š e n j e je postopek, s katerim zmehčamo živila pri nižji temperaturi in sicer z manjšo količino vode in vodne pare. Nekatera živila dušimo lahko v lastnem soku, drugim pa moramo vodo dolivati. Tudi pri dušenju je važno, da je posoda pokrita, da ostanejo vsi sokovi in aromatične snovi v omaki, ki nastaja pri tem. Med dušenjem dolivamo vročo vodo ali juho le v majhnih količinah, tako da se na primer meso zares duši, ne pa kuha.

Živila lahko omehčamo tudi s suho vročino. To ravnanje imenujemo p e č e n j e. O pečenju govorimo tudi tedaj, če damo na dno posode malo masti. Na ta način pečemo meso, prav na suho pa testo. Za pečenje v pečici uporabljamo nizko posodo, da pride živilo v neposreden stik s suho vročino iz štedilnika. Seveda pa je treba meso pridno polivati z mastjo ali pa obračati. Tako pečeno meso dobi po vrhu skorjo, skozi katero ne propušča sokov in je zaradi tega tudi zelo sočno. Pri pečenju je treba paziti, da se živilo ne zažge ali posuši. Med pečenjem izgubi meso samo vodo, vse drugo ostane, z dodatkom masti pa mu povečamo hranljivost. Pri govejem mesu je polivanje z mastjo še posebej važno, ker je meso suho in bi bilo brez masti pusto. Za kg mesa, ki ga hočemo speči, računamo navadno 30 minut. Lepo pečeno meso mora biti na zunaj rumeno zapečeno, znotraj pa sočno. Če pečemo meso takoj v začetku v zelo visoki vročini, ostane v sredini nekoliko krvavo, in tedaj govorimo o angleški pečenki. Če se je zgodila nesreča in si meso prežgala, tedaj ga hitro stresi v drugo posodo. Navadno ima omaka, ki jo potem naredíš, še vedno okus po prežganem. V veliki meri ga odpraviš, če stare vilice ali nož razbeliš na žerjavici, hitro zbrišeš in položiš v omako toliko časa, da preneha cvrčanje.

Kadar pečemo brez masti, govorimo o p e č e n j u n a r a ž n j u. Pečenje na ražnju je najstarejši način pripravljanja hrane; pri tem voda izhlapi, na površini pa se napravi tanka skorja, ki ne prepušča hranljivih snovi. Da ostane meso lepo rumeno, ga pred pečenjem namažemo z mastjo ali oljem. Boljše je seveda olje, ker vzdrži večjo vročino. Tako meso je laže prebavljivo in primerno za bolnika. Za pečenje na ražnju ne potrebujemo posode. Drobno zrezano meso nabodemo na palčice in pridržimo nad žerjavico, da se popeče. Seveda bodo ražnjiči boljši, če meso prej potolčemo. Kadar pripravljamo na ražnju govedino, jo radi nabodemo s slanino, da je okus boljši in jed izdatnejša. Za pečenje na ražnju ne sme biti ogenj premočan, ker se pri tem meso preveč okadi; če pa je ogenj preslab, tedaj meso samo zakrkne in se ne peče ter ostane trdo in žilavo. Še najboljša je vroča žerjavica. Za pečenje na ražnju potrebujemo, če pečemo manjše zrezke, največ 15 minut. Sladokusci pripravljajo ražnjiče takole: meso, paradižnik, slanino nabodejo izmenoma na palčice, pridržijo nad žerjavico, po petih minutah obrnejo in ko zarumeni, servirajo. Torej ne sme se več obračati, ker se preveč posuši. Ražnjici so zares dobri, če jih serviramo sveže.

Brez masti pečemo tudi krompir, jabolka in razne testenine; seveda zahteva vsako živilo posebno vročino. Nekatere testenine zahtevajo v začetku večjo vročino, druge manjšo.

Kako ugotoviš, kdaj je pečica zelo vroča? To lahko preizkusiš, če daš vanjo kos časniškega papirja. Če papir porumeni, je peč vroča in primerna za pečenje krhkega in tankega testa. Če papir porumeni v petih minutah, je peč srednje vroča in primerna za pečenje kvašenega in tekočega testa. Tu je namreč zelo važno, da pečemo počasi, sicer ostane testo v sredini surovo. Ko pečeš kvašeno testo, pazi tudi, da ni peč premalo vroča. V tem primeru bi se kruh razlezel in padel skupaj. Slednje se zgodi tudi tedaj ko ga prezgodaj obrnemo. Če papir porumeni v trenutku, potem je peč prevroča za kakršno koli pecivo. V tem primeru jo moraš ohladiti, t. j. odpreti regulator na odvodni cevi v dimnik ali pa vrata pečice. Razno drobno pecivo, iz beljakov na primer, bolj sušimo kot pečemo, ker mora ostati belo. V tem primeru papir sploh ne sme porumeneti. Pečice so pa zelo različne. Ta bolj greje ob strani, druga zgoraj itd., na vse pa je treba paziti in si pomagati s primernimi vložki, podloženo opeko, s papirjem, ki ga pokrijemo čez pecivo ali zavarujemo pekače od strani. Na pečico se mora gospodinja navaditi, saj se tudi najboljši kuharici kdaj kaj ponesreči, če ni še nikdar delala na tem štedilniku.

Kadar kakšno živilo kuhamo v vreli masti, imenujemo ta postopek c v r e n j e. Cvremo meso, ribe, povrtnino in razne testenine. Za cvrenje uporabljamo mast in olje. Maslo je neprimerno, ker ne doseže zadostne vročine in se prej zažge. Če cvremo večje kose, tedaj je mast boljša, ker se tako počasi precvro, medtem ko je olje primerno za majhne koščke, ker je bolj vroče in so hitro narejeni. Pri cvrenju moramo paziti predvsem na to, da mast ali pa olje ni prevroče. Če postane mast črna, je ne moreš uporabljati. Zato kaže napraviti poizkus. Če dobro pogledaš, opaziš, da se dviga iz masti modrikasta para. Tedaj vrzi vanjo košček testa. Če se tako dvigne na površje, je mast dovolj vroča. Za cvrenje je važno tudi to, da pripravimo živilo kar najbolj suho. Tako obdrži lepo obliko.

Kuharski recepti

Parmezanska juha: Potrebuješ parmezan, mast, moko, makarone ali riž.

Iz masla in moke napravi svetlo prežganje, ga zalij s kostno juho ali vodo, prideni 6 dkg naribanega parmezana in ko zavre, zakuhaj vanjo dve pesti riža ali na kratko lomljenih makaronov.

Nadevana karfijola: Potrebuješ eno žemljo ali 7 dkg kruha, 3 jajca, 1/4 kg presnega svinjskega mesa, 1/16 l smetane.

Razcepi karfijolo na več večjih kosov ter jo skuhaj v slani vodi, toda ne premehko, da ne razpadejo. Medtem naredi nadev, to je v kozici raztopi dve žlici presnega masla, scvri v njem malo prav drobno sesekljane čebule in zelenega peteršilja. Dodeni v vodi namočeno in ožeto žemljo ali kruha, nekaj žlic sladke smetane ali mleka. To mešaj na ognju, da postane gladko, potem odstavi. Hladnemu primešaj 1 jajce, malo mešane dišave, soli in dobro sesekljanega svinjskega mesa. Meso lahko malo popražiš. Nato namaži primeren model s presnim maslom in dobro potrosi z drobtinami. Karfijolo odcedi, naloži jo v model tako, da so cvetke obrnjene na model in storži proti sredini. V sredo naloži nadev in ga pokrij s karfijolo tako, da se nadev nikjer ne vidi. V lončku žvrkljaj 2 jajčki in smetano ter vlij v model na karfijolo. Dobro pokrij in kuhaj v sopari tri četrt do ene ure. Kuhano obrni na krožnik in obloži s krompirjevimi rogljički.

Krompirjevi rogljički: Potrebuješ 3 krompirje, 2 rumenjaka ali 1 celo jajce, žlico smetane, nekaj žlic moke, presno maslo ali mast.

Ko si olupljen krompir skuhala v slani vodi, ga pretlači skozi sito na desko, mu prideni 2 dkg presnega masla, osoli, pridaj rumenjaka ali celo jajce in žlico smetane. Vse to dobro zmešaj z nožem in primešaj še 5 žlic moke ter z rokama rahlo pogneti. Razdeli v manjše kose, vsakega oblikuj v podolgovato klobaso, jo z nožem razreži v poševne, za prst dolge koščke, povaljaj v drobtinah, naredi lep rogljiček in ga ocvri v vroči masti. Delaj hitro, ker testo ne sme dolgo stati. Rogljičke daš lahko samo s solato na mizo ali jih naložiš okrog divjačine.

Kvašeni orehovi rogljički: Potrebuješ za testo 18 dkg presnega masla, 28 dkg moke, 1 celo jajce, 3 rumenjake, 4 dkg sladkorja, 2 dkg kvasa, 2 žlici kisle smetane; nadev: 25 dkg zmletih orehov, 18 dkg sladkorja, žlico ruma (1/8 l vročega mleka.

Presno maslo zdrobi med moko, nato prideni jajce in rumenjake, sladkor, sol, vzhajani kvas in smetano, vgneti vse skupaj v testo in ga pusti pokritega na deski vzhajati. Medtem pripravi nadev. Orehe popari z vročim mlekom, primešaj sladkor, žlico ruma in limonove lupine. Vzhajano testo razvaljaj za nožev hrbet debelo. Razreži ga v kvadrate. Na vsak kvadrat deni žlico nadeva in lepo zvij ter oblikuj rogljiček. Da se testo raje sprime, ga pomaži z beljakom. Zdevaj rogljičke na pekač, ki si ga bila potresla z moko, in pusti vzhajati kake pol ure, potem pomaži z jajcem ali mlekom ter speči v pečici.

Ne zanemarjajmo našo obutev

Obutev naj bo taka, da se v njej noga udobno počuti. Premajhni čevlji povzročajo obtiske in kurja očesa. V majhnem čevlju pozimi bolj zebe, ker ni med nogo in obutvijo zraka, ki je slab prevodnik toplote. Čevelj naj bo tudi znotraj skrbno izdelan. Če se od potu in rabe znotraj zgrbanči, si preskrbimo vložke. Dober je tudi časopisni papir, posebno za potne noge, ker ga lahko večkrat menjamo in pot dobro vpija. Pozimi vtaknemo v čevlje klobučevinaste vložke, da nas grejejo. Previsoke pete so škodljive, ker povzročajo nenaravno lego noge.

Umazane in prašne čevlje moramo takoj osnažiti, ko jih sezujemo, ker prah in blato razjedata usnje. Najlepše se ohranijo čevlji, če jih vsakokrat nataknemo na kopito. Nedeljskih čevljev ne puščajmo neosnaženih kje v kotu.

Obutev najprej okrtačimo prahu. Če je blatna, jo obrišemo z mokro krpo. Tudi podplat je treba očistiti. Blato se na podplatu posuši in kamor v stanovanju stopimo, ostane za nami blaten madež. S krtačo sčistimo prah iz vseh zarez in robov, nato jih namažemo s tanko plastjo mazila in zlikamo z mehko krtačo in čisto volneno krpo. Imeti pa moramo posebno krtačo za črne, posebno za rjave in zopet drugo za čevlje prav svetlih barv. Usnju dobro de, če ga od časa do časa umijemo z mlačno milnico ali mlekom, da odstranimo otrdelo kremo, ki zapira pore, da ne more maščoba v usnje. Še nekoliko vlažne namažemo s fino maščobo, suhe pa očistimo kot navadno.

Semiš čevlje nalahko okrtačimo prahu z mehko ščetko, madeže pa odstranimo z žičnato ali gumijevo krtačico. Dobra sta tudi radirka ali fin smirkov papir. Če je potrebno, jih potresemo še prahom iste barve.

Lakasti čevlji zahtevajo posebno nego. Takoj ko jih sezujemo, jih denemo na kopito in s suho krpo obrišemo prahu in namažemo z dobro belo kremo. Robove podplatov in pete pa s črno in z mehko volneno krpo osvetlimo. Da nam lak ne razpoka, čevelj večkrat namažemo z mešanico glicerina in vode (vsakega pol) ali z vazelinom. Že nastale razpoke v usnju namažemo s črnim voskom in zdrgnemo s krpo ali usnjem.

V mokro obutev natlačimo časopisnega papirja ali nasujemo ovsa, ki popijeta vlago. Postavimo jo na zračen in suh prostor, da se počasi suši. Na soncu ali pri topli peči usnje otrdi in razpoka. Trde čevlje spet zmehčamo, ako jih prav hitro zmočimo s toplo vodo, nategnemo na kopita in usnje odgrnemo z mehkimi krpami, da se osuši, nato pa jih v presledkih natremo z ricinovim ali ribjim oljem. Vsakokrat pa se mora prejšnje olje dodobra posušiti, predno namažemo iznova.

Novi obutvi namažemo podplate z lanenim ali ribjim oljem. Podplati ostanejo dalj časa trdni, če jih večkrat napojimo (tudi robove) z ricinovim oljem, lesenim katranom ali mizarskim klejem.

Za delo na polju in v hlevu imejmo posebno močne in trdne čevlje. Tudi te moramo redno čistiti. Kadar so zelo umazani, jih umijemo v milnici in temeljito namažemo z mastjo ali ribjim oljem.

Ako opazimo, da z navadnim snaženjem nismo odstranili z usnja madežev, jih poskusimo odstraniti z jelenovo soljo, ki jo raztopimo v topli vodi in ohladimo. Umazana mesta drgnemo z namočeno krpico, da nastane pena, nato čevlje posušimo s čisto krpo in namažemo s kremo. Mastne madeže pa odpravimo, če pritisnemo na umazano mesto kosmič vate, namočene v salmiakov špirit. Drgniti ne smemo. Ko je salmiakov špirit učinkoval, zmijemo previdno umazano mesto s čisto vodo. Paziti moramo, da ovlažimo res le mastno mesto. Pri starem madežu postopek ponovimo. Usnje nato zdrgnemo z mehko krpo in namažemo.

Škripanje odpravimo, ako podplat natremo z lanenim oljem in postavimo v posodo s slano vodo, ki pa ne sme segati čez rob podplata.

V zimskem času in dežju obujemo vrh čevljev gumijaste snežke ali galoše. Kavčuk zadržuje zrak, zato jih nosimo le na cesti, nikdar ne v toplem prostoru, ker se začno noge potiti. Gumijaste čevlje umijemo, zbrišemo ali namažemo s fino kremo ter zlikamo s krpo. Od časa do časa natremo galoše z glicerinom, da ne pokajo.

Doma nosimo copate. V njih se noga odpočije, pozimi pa tudi ogreje.

Vseh čevljev ne nosimo vse leto. Tistih, ki smo jih odložili, ne smemo zanemariti. Večkrat jih osnažimo prahu in namažemo. Redno negovani čevlji ostanejo dolgo lepi in trpežni.

Najboljša shramba za čevlje je polica v suhem in zračnem prostoru, da ne more zrak od vseh strani do njih. Vlaga povzroča plesen. Čevlji ne bodo plesneli, če jih namažemo z mešanico 9 delov terpentinovega olja in 1 dela kafre. Tako namazanega obuvala se ogibljejo tudi miši in podgane.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Muha — nevaren sovražnik našega zdravja

Dobro vemo, da muhe prenašajo na svojih nožicah in v svojem črevesju z različno nesnago tudi mnogo povzročiteljev nalezljivih bolezni.

Muhe najbolj uspevajo tamkaj, kjer razpadajo kakšne organske snovi, posebno pa odpadki, ostanki hrane in podobno. Zaradi tega je po vseh okoli neurejenih domačij v poletnih mesecih mnogo muh. Boj proti muham najbolj uspe, če uredimo domačijo in njeno okolico tako, da vzamemo muham gojišča in kotišča. Čista domačija, snažna in urejena okolica hiše in hlevov ne poznata mušje nadlege.

Muha zanese nesnago in kužne kali povsod. Nekje obleze odpadke, nato pušča nesnago na hranilih in nezavarovani shrambi, onečedi in obleze dojenčka, ko spi pri odprtem oknu, sede na kruh in odloži tamkaj mnogo raznih kužnih kali in nesnage. Muha je skratka eden najbolj nevarnih sovražnikov človeka in njegovega zdravja!

Zavarujmo torej pred muhami hrano, shrambe, posodo — predvsem pa varujmo pred njimi dojenčke! Razpnimo na okna posebne mreže, ki ne dovoljujejo muham dostopa v prostore. Če si ne moremo nabaviti posebnih žičnih mrež, si jih lahko naredimo tudi s kakšno tanko tkanino, najbolje s tisto, ki jo rabijo za obveze. Zavarujmo s takšno tanko tkanino tudi dojenčka in otroka, tako da jo razpnemo na primeren način nad ležiščem tako, da tudi tukaj preprečimo muham dostop do otroka! Čuvajmo posebno cuclje in otroške stekleničke v zaprtem prostoru pred muhami! Kjer vse to ni mogoče, priporočamo, da pokrivajo gospodinje jedila, pribor za dojenčka ali otroka in podobne stvari s sitom ali z večjo posodo. Za hranjenje kruha, jedil in podobnega, je mogoče narediti tudi pripravne omarice, ki imajo namesto stranskih sten žično mrežo proti muham. Namestimo jo lahko povsod, najbolje pa kje na hladnem prostoru. Zelo dobro nam služi tudi za shranjevanje dojenčkovega pribora.

Najboljše varstvo pred mušjo nadlego in nevarnostjo, ki jo prinaša muha, pa je čistoča, čistoča, čistoča!

Umrljivost zaradi jetike pada

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) je objavila, da je umrljivost zaradi jetike znatno padla. Iz pregleda, ki so ga izvršili v 21 državah, katere imajo skupno 404 milijone prebivalcev, je razvidno, da se je po drugi svetovni vojni letna raven umrljivosti zaradi pljučne tuberkuloze zmanjšala za 50 odstotkov. Na Švedskem je padla za 68 %, na Norveškem za 60 %, v Franciji za 48 %, v Združenih državah za 47 %, najmanj pa v Španiji, to je za 6 %.

Železnica 4.700 metrov visoko

V južnoameriški državi Peru je 219 kilometrov dolga železniška proga, ki povezuje mesta Callao in Oroya. Ta železnica se začenja ob morju, vodi skozi puščavo in preko gorovja Ande, ki ga sekajo globoke doline. Na železniški progi je 65 predorov in 67 mostov, na najvišji točki, ko prekorači greben Andov, pa doseže 4700 metrov višine, kar je le malo manj, kot znaša višina Mont Blanca, najvišje gore v Evropi.

To progo imenujejo tudi „železnica med oblaki“ zaradi visoke višine, v kateri je izpeljana. Čez globoko reko Rimac so mostovi razpeti tako drzno, da izgleda, kot da bi viseli v zraku. Na nekaterih mestih so ob progi 680 metrov visoke stene in pri gradnji so morali prevažati inženirje in delavce na njihova delovna mesta s posebej zgrajenimi žičnicami. Sredi takih navpičenih sten so izvrtani tudi nekateri predori, tako, da so tu pa tam morali delavce spuščati z vrvmi na delovna mesta. Med dvema takima predoroma sredi visokih sten pride proga na nekem mestu naravnost na most nad reko Rimac, ki je speljan 47 metrov nad površino reke.

Na razmeroma kratkih odsekih se proga dvigne precej visoko, tako da morajo na najbolj strmih predelih uporabljati posebne lokomotive na zobasti pogon, ker bi navadne železniške lokomotive začele drseti.

Gradnja proge je zahtevala mnogo človeških žrtev. Računajo, da se je med njeno gradnjo ponesrečilo okoli 15.000 ljudi.

Katera je najvišja gora Jugoslavije?

Ob razglasitvi najvišjega vrha Šar planine za Titov vrh je organizirala Planinska zveza Makedonije merjenje tega vrhu, ki sta ga merili dve skupini strokovnjakov, opremljeni z najmodernejšimi napravami za merjenje višine. Prva skupina je ugotovila, da je Titov vrh visok 2824 m, druga skupina pa trdi, da je njegova višina 2885 metrov. To meritev so primerjali tudi z nekaterimi podatki letalstva in so ob teh primerjavah ugotovili, da je druga meritev natančnejša. Vendarle dokončno še ni ugotovljeno, koliko je v resnici visok Titov vrh na Šar planini. Če je najvišji vrh v Šar planini pravilno merila druga skupina, potem Triglav (2864 m) ni več najvišja gora Jugoslavije.

Mlada država Izrael

Izrael je nedavno praznoval peto obletnico ustanovitve ali bolje rečeno obnove svoje državne samostojnosti. Izraelski državniki neradi slišijo, če kdo pravi, da je ta država še zelo mlada, lahko bi rekli ena najmlajših v svetu. Ministrski predsednik je enkrat zelo ostro zavrnil nekega tujca, ki je rekel, da je Izrael zelo mlada država. Ben Gurion je rekel: „Naša država je mnogo starejša od vaše. Mi smo bili tu že pred 3000 leti.“

Blizu 2000 let židje niso imeli svoje države. Njihova obnovljena država Izrael pa še zdaleč ne stoji na trdnih nogah, ni konsolidirana ne na znotraj, ne na zunaj. Je precej revna dežela in pred seboj ima še mnogo težav. Velika taborišča iz prvih let, ko so morali priseljenci (in teh ni bilo malo) živeti še pod šotori, so sicer v glavnem izginila, zamenjale pa so jih le na hitro roko zgrajene hišice in poslopja iz valovite pločevine. Več tisoč priseljencev pa mora kljub temu še vedno živeti pod šotori.

V petih letih obstoja obnovljene države so židje v Izraelu zgradili 200 novih naselj, v katerih so spravili pod streho 100.000 priseljencev. Vseh priseljencev se je nabralo že nad 700.000. Čimprej bo treba spraviti pod streho in h kruhu še okoli 100.000 priseljencev, ki še nimajo urejenega življenja. Zato pa bo treba umetno namakati še nekaj tisoč oralov sedaj nerodovitne zemlje ter uvoziti iz tujine mnogo gradbenih potrebščin in strojev. Deviz pa Izraelu tako zelo primanjkuje, da so morale oblasti racionalizirati malone vse blago in živila.

Izraelsko gospodarstvo je zelo odvisno od nemških reparacij. Če bodo v redu prihajale, bo izraelska država v glavnem kos težavam v zvezi s preskrbo priseljencev. Če upoštevamo skrajne omejitve, potrebuje Izrael na leto kakih 400 milijonov dolarjev tuje pomoči. Toliko mu je trenutno tudi zagotovljene, predvsem z dari bogatih ameriških židov in z ameriškimi posojili. Vlada mlade države pa si na vse načine prizadeva, da bi se postavila dežela gospodarsko na lastne noge, da ne bi bila več odvisna od tuje pomoči. Ta cilj skušajo doseči predvsem s povečanjem izvoza in delovne storilnosti.

Tuji opazovalci menijo, da je ta cilj dosegljiv, toda le s pogojem, da ne bo treba ponovno razvrednotiti izraelski denar, kar se je od obstoja mlade države že zgodilo, in da bo Izrael živel v miru. Nekateri pa vidijo nevarnost v naraščajočem vplivu ortodoksnega židovstva (to je starokopitneži, ki hočejo s sklicevanjem na staro židovsko vero zadušiti vsak napredek). Ker bi nadaljnje naraščanje tega vpliva pomenilo velik korak nazaj na vseh področjih in se vlada tega zaveda, se upira in računa na mladino, ki ortodoksnemu židovstvu ni naklonjena. Še bolj kakor drugod po svetu je torej vloga mladega rodu v Izraelu zelo važna.

25 milijonov obiskovalcev Eiffelovega stolpa v Parizu

Delniška družba, ki je lastnica Eiffelovega stolpa v Parizu, je pripravila ljubiteljem te pariške znamenitosti svojevrstno presenečenje. Kdor bo imel v maju srečo, da bo 25 milijonsti obiskovalec Eiffelovega stolpa, bo dobil krasen avto. Da si ne bo treba beliti glave z računi, so že zdaj nehali dajati informacije o številu obiskovalcev. Doslej so vsakemu človeku telefonično odgovorili, če se je zanimal, koliko ljudi se je že povzpelo na Eiffelov stolp.

Eiffelov stolp je ena največjih privlačnosti Pariza že od leta 1889, ko je imel prve obiskovalce. Tistega leta jih je bilo največ, in sicer 1,968.287. Po številu obiskovalcev se je prvemu letu najbolj približalo lansko, ko je gledalo Pariz z Eiffelovega stolpa 1,245.094 ljudi. Letos se število obiskovalcev hitro bliža 25 milijonom.

Z mrtvaškega odra pobegnil

V Cetari pri Neaplju se je primeril nenavaden dogodek, ko je na veliko začudenje vseh in tudi veselje nek nenadoma umrli 57-letni Fernando Trumano nepričakovano vstal z mrtvaškega odra in se udeležil zajtrka pri svojih sorodnikih. Umrlega Trumano so položili na mrtvaški oder v kapelici na vaškem pokopališču. Ko so se sorodniki vsedli k mizi in hoteli zajtrkovati, se je umrli naenkrat pojavil na pragu in se vsedel v njihovo sredo. Najprej so se sorodniki nemalo prestrašili, nato pa so z velikim veseljem praznovali svidenje in so vstajenje obhajali s priboljškom najboljšega vina. Temu veselemu dogodku so se pridružili tudi pogrebci, ki so na pokopališču kopali jamo ter so nato v svoje veliko iznenadenje opazili prazen mrtvaški oder. Takoj so tekli v vas, da bi ljudem povedali o begu mrtvega moža, končno pa so ga našli živega in veselega v njegovem družinskem krogu.

Društvo beračev v Italiji

Minuli teden so ustanovili berači v milanskem okraju Certosa svoje društvo. Organizacija beračev hoče doseči, da bi njeni člani dobili od občine nekako obrtno pravico za beračenje in da bi bilo število upravičenih beračev v sorazmerju s številom prebivalstva točno določeno. Vsak član društva beračev naj bi dobil dodeljen svoj okoliš za beračenje. Društvo hoče skleniti posebne pogodbe tudi s cerkvami, ki naj bi dopuščale uradno priznanim beračem pravico prosjačenja pred cerkvenimi vrati.

Vest o ustanovitvi društva beračev zelo značilno osvetljuje socialne razmere v današnji Italiji, kjer je že dolga leta na krmilu krščanska demokratska stranka, katero so pri letošnjih volitvah brezuspešno skušali posnemati po imenu in političnih ciljih tudi nekateri vneti zagovorniki nazadnjaštva pri nas na Koroškem.

Zanimiv proces zaradi „Ljudskega avtomobila“ v Zapadni Nemčiji

Že dalj časa je v Zapadni Nemčiji v teku sodnijska razprava pri višjem deželnem sodišču v mestu Celle, ki naj odloči med skupino ljudi, ki so za časa tretjega rajha nalagali denar za poznejši nakup tako imenovanega „Ljudskega avtomobila“ (Volskwagen), in med tovarno, ki je tedaj začela izdelovati in danes spet izdeluje te avtomobile. Doslej ta proces za ljudi, ki so nekdaj štedili za nakup Ljudskega avtomobila in ki sedaj zahtevajo, da tovarna prizna njihove nekdanje hranilne vloge ter da z nadaljevanjem štednje pod gotovimi ugodnimi pogoji končno vendar pridejo do svojega avtomobila, ni neugodno potekal in so izgledi, da bo sodišče odločilo v njihovo korist proti tovarni, odnosno da bo prišlo do zanje sprejemljivega sporazuma.

V zvezi s tem procesom, ki je pomembne važnosti tudi za avstrijske državljane, ki so nekdaj šparali za „Volkswagen“, so na Dunaju uredili posebno informacijsko službo, ki bo take ljudi sproti obveščala o poteku procesa in o možnostih, da se zaščitijo tudi njihovi tozadevni interesi. Zato pozivajo vse nekdanje vlagatelje („Volkswagensparer“) v Avstriji, naj se **čimprej pismeno javijo** z imenom in njihovim trenutnim naslovom pri omenjeni informacijski službi na Dunaju, katere naslov je: Volkswagensparer-Informationsdienst, Wien, IV., Prinz-Eugen-Strasse 4. Neglede na njihove morebitne prejšnje prijave v tej zadevi, naj to prijavo izvedejo še dodatno, in sicer do najkasneje 31. t. m., da bodo lahko dobivali za njihove interese potrebne informacije.

Odpošiljatelj: .....

.....

Drucksache

Bücherzettel

znamka 30g

Knjiga je najzgovornejša priča, da se narod zaveda sebe, da živi, da hoče živeti. V njej je ohranjena narodna preteklost, naša usoda, kakor se je preoblikovala iz stoletja v stoletje.

Živa in čista beseda naših največjih mož, njih misli in čustva..., njihova borba in neomahljiva vera v bodočnost — vse to je ujeto v knjige...

Oton Župančič

„Naša knjiga“

CELOVEC - KLAGENFURT

Gasometergasse 10

„Ha, evo ga!“ reče Jovan, „škoda, da si ni na poti zlomil vratu, škode bi ne bilo nobene. Špijon je.“

Človeček prispe.

„Vidite“, je zaklical, „dober nos imam. V krčmi za gozdom pijeta.“

„Ali sta res?“ vpraša častnik.

„Živa in zdrava“, potrdi ogleduh. „Gledal sem jih skozi okno. Pojdimo. Konje morate pustiti pri gozdu, da nas razbojnika ne zaslutita po štropotu.“

Četica jaše preko polja do gozdiča. Tam privežejo konje za drevesa, vojak ostane za stražo. Za malo časa so pred krčmo.

„Obkolimo ju“, predlaga človeček.

Uskoki in častnik se postavijo širom okoli samotne hiše. Mali vleče častnika za roko in ga dovede do okna.

„Poglejte, gospod, za mizo sedita in jesta. Brkati je Ilija. Ta naj ostane živ. Drugi je Gušetič, tega morete za šalo zaklati.“

Oba sta sedela s hrbtom obrnjena k oknu. Steklo zazveni, šipa poči in v sobo zažvižga krogla. Oba kmeta skočita na noge, zgrabita puški in namerita iz okna, pred katerim sta stala dva Uskoka, zaklonjena za drevesoma.

„Kdo si vrag?“ krikne Ilija in streli. Uskoki odgovore. Streljalo se je in streljalo, kar se za hrbtom kmetov tiho odpro vrata krčme in ko risje se Uskoki in častnik vržejo nanju. Borba je bila kratka. Čez malo časa sta ležala kmeta z zvezanimi rokami in nogami na blatnem podu krčme. krčmar pa je mirne duše točil častniku in njegovim Uskokom vino.

„A kdo bo plačal vino, ki sta ga ta dva falota izpila?“ vpraša krčmar.

„Jaz!“ se nasmeje Drmačič, ki se je prikazal na pragu, ko je videl, da sta kmeta zvezana, „za svojega prijatelja Ilijo bom plačal jaz. Dober večer, kum, kako je? Že od Sevnica se nisva več videla.“

„Pes!“ zaškripne Ilija.

„Ej, bratec“, dé pisar in se postavi predenj, „žal mi je tvoje lepe glave, ali še bolj žal bi bilo tistih pet sto tolarjev, katere mi je obljubil zanjo gospod Turn.“ Zatem sede zraven Jovana.

„Na, tu jih imaš!“ reče častnik in vrže pred ogleduha polno mošnjo tolarjev, ki jih začne pisar pri priči šteti in naposled smeje se reče:

„Točno pet sto! Kakor je bilo dogovorjeno. Draga glava. Kajne, Jovan? Na, tolar!“

„Judež!“ zamrmra Jovan in se odmakne od pisarja, „ne sili v moj pošten obraz.“

XL

V začetku leta 1573 se je po desetih letih vsaj na pol rešila pravda, ki je tekla med Tahijem in Uršulo Heningovo in je bila povod dogodkom, ki smo jih opisovali. Pravica, grdo izkažena po podkupavanju in prijateljskih zvezah ter spletkah, je izrekla svojo besedo šele, ko je zajel ogenj vso kraljevino in ko so se sami sodniki zgrozili pred posledicami svojega krivičnega poslovanja. Šele ko je zakričalo obupano srce poštenih src, ki so bila zgažena od besnega Tahijevega nasilstva, ko se je pred očmi odprl grdi prepad, ko sta se zmajala zakon in red in se je užaljena človeška zavest kmetstva uprla, da bi maščevala greh proti naravi in da bi se strla nadoblast plemstva, so velikaši hočeš nočeš zapustili stranko Ferka Tahija, ki je sredi splošnega meteža, krute duše, neusmiljenega srca, z uvelim telesom in mučen od bolečin v vseh udih, sameval na mogočnem Susjedgradu kakor onemogel volk v svoji jami. Žolč mu je prekipeval in togotil se je, ko je gledal iz visokega stolpa, kako se je širom obzorja dvigal plamen kmečkega gneva v nebo — a še bolj se je raztogotil, ko mu je ban sporočil, kako je sodišče v njegovi zadevi razsodilo in kako kralj zahteval, da mora privoliti v to, da se Uršula zopet ustoliči na Susjedu, ako noče, da mu kralj za vselej odreče svojo milost: tista Uršula, ki je bojevala z njim boj na življenje in smrt, ki ga je ranila prav v srce, ko je svojo hčer obetala njegovemu sinu, a jo je potem omožila z malim plemičem. Visoko je zdaj ohola vdova dvigala glavo, ko so jo kraljevi komisarji uvedli na Susjed; lice in oči so ji sijali v škodoželjnem posmehu, ko je spet stopila v grad, iz katerega jo je bilo izrinilo njegovo nasilje, a Tahi je s povešeno glavo čepel zraven svojega kamina in strmel v gladki kamniti pod ter škripal od jeze. Dva sovraga sta stanovala pod eno streho, dve divji duši bivali v enem peklu.

Še enkrat se je Tahi prikazal na politični pozornici. Osemnajstega svečana leta 1573, nekaj dni po Gubčevi smrti, je zasedal v Zagrebu sabor kraljevine Dalmacije, Hrvaške in Slavonije. Ko se je polegel največji šum razburjenega plemstva, se povsem nepričakovano pojavi v dvorani sivolas onemogel starec z ovelim žoltim licem; hodil je z berglami in ga je podpiral mladenič. To sta bila Tahi in njegov sin. Na mah utihne šum, samo zamolklo šepetanje se sliši. Starec se postavi pred vzvišeni stol bana Draškoviča, ki si je gladil brado in svoje bodeče oči jezno upiral v starca. Tahi dvigne suho desnico in spregovori z drhtečim glasom:

„Velmožni, presvetli gospod ban! Slavni stanovi kraljevine! Pred vas je prišel slab onemogel starec, pred vas, ki ste vrhovno sodišče tej zemlji in zahteva od vas svojo pravico. Zaslužil sem, da me branite, ker sem služil tri kralje, ker je ta moja roka onemogla, ker je toliko let sukala sabljo v obrambo domovine. Preštejte vse bitke in praske — v vsaki je tekla Tahijeva kri. Zdaj sem po-

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 6.20 Jutanja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 9.05 Želje poslušalcev — 10.15 in 15.00 Šolska oddaja — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 17.10 Popoldanski koncert.

Poročila dnevno ob: 7.00, 8.00, 12.30, 17.00, 20.00 in 22.00.

Sobota, 16. maj

8.45 Za našega malega poslušalca. Kaj vemo o . . . — 11.00 Veder dopoldne — 15.15 Kulturno zrcalo tedna — 15.30 Iz vseh dolin zveni — 20.15 Športna poročila — 20.20 Sestanek v dur in molu.

Nedelja, 17. maj

7.15 Sonce čez hribček gre, pesmi v nebo done . . — 8.10 Kmečka oddaja — 10.00 Maša — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 16.15 Udar na udar — 18.30 Šport in glasba — 19.15 „Vse za hrošče!“

Ponedeljek, 18. maj

10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 14.30 Slovenska poročila in objave. Mojstri besede: Jack London — 15.45 Naši poslušalci pripovedujejo — 20.15 Specielno za Vas! — 20.45 Literatura v ponedeljek.

Torek, 19. maj

11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 14.30 Slovenska poročila in objave. Zdravniški vedež — 15.30 Za ženo in družino — 18.30 Mali večerni koncert — 20.15 Opera.

Sreda, 20. maj

10.45 Iz ženskega sveta — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 14.30 Slovenska poročila in objave. Kmetijska oddaja — 20.15 Mi se peljemo s potovalnim uradom.

Četrtek, 21. maj

10.45 Veder dopoldne — 14.30 Slovenska poročila in objave. Za mladino — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Mednarodni promenadni koncert — 20.45 Italijanski humor.

Petek, 22. maj

10.45 Za dom — 14.30 Slovenska poročila in objave. Veseli godci — 16.30 Vsi otroci poslušajo — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Zgrabi srečo! — 20.15 Bilanca mnenj.

RADIO LJUBLJANA

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 5.30 Dobro jutro dragi poslušalci! — 7.00 Radijski koledar in pregled tiska.

Poročila dnevno ob: 5.45, 6.30, 12.30, 15.00, 22.00 — 19.00 Radijski dnevnik.

Sobota, 16. maj

13.50 Kulturni pregled — 14.00 Slovenske ljudske pesmi in plesi — 16.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — vmes glasba s plošč — 17.20 Pionirska oddaja — 17.40 Umetne in narodne pesmi — 20.00 Pester sobotni večer.

Nedelja, 17. maj

9.00 Reportaža iz letala — 11.00 Od pravljice do pravljice — 13.00 Za naše kmetovalce — 13.10 Želeli ste — poslušajte! — 15.45 Radijska igra — 19.10 Zabavna glasba.

Ponedeljek, 18. maj

12.45 Pester spored slovenskih narodnih pesmi — 13.40 Od melodije do melodije — 18.00 Melodije, ki jih radi poslušate! — 18.30 Jezikovni pogovori

Torek, 19. maj

11.30 Letalci pripovedujejo — 15.30 Kulturni pregled — 18.00 Poje ženski zbor „Pletenina“ iz Ljubljane — 18.20 Miško Kranjec: Do zadnjih meja — 19.10 Zabavna glasba — 20.45 Radijska univerza.

Sreda, 20. maj

13.15 Drobne skladbe velikih mojstrov — 14.10 Karla Pahorja skladbe za naše male — 15.50 Zdravstveni nasveti — 17.10 20 minut z Veselimi godci — 20.00 Koncertni valčki.

Četrtek, 21. maj

13.15 Zbori in solisti pojo slovenske narodne pesmi — 15.15 Od melodije do melodije — 16.00 Oddaja za žene — 18.00 Pesmi borbe in dela.

Petek, 22. maj

15.15 Priljubljeni slovenski narodni napevi — 15.45 Radijska univerza — Vpliv telesne kazni na duševno rast otroka — 17.30 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.00 Poje mladinski zbor „France Prešern“ iz Celja — 20.45 Tedenski zunanje-politični pregled — 21.00 Za prijetno razvedrilo.

Naročilnica za knjige

Pošljite mi, prosim, po povzetju naslednjo knjigo (naslednje knjige):

.....izvod(ov)	**London: Železna peta**	ppl.	229 strani	8.50 šil.
..... „	**Zupančič: Stirje molčeči**	pl.	270 strani	15.— šil.
..... „	**Kraigher: Novele**	br.	208 strani	6.— šil.
..... „	**Iz partizanskih let**	ppl.	237 strani	6.— šil.
..... „	**Voranc: Samorastniki**	br.	159 strani	16.— šil.
..... „	**Pahor: Matija Gorjan**	br.	429 strani	13.— šil.
..... „	**Narod se je uprl**	pl.	517 strani	35.— šil.
..... „	**Voranc: Naši mejniki**	ppl.	157 strani	6.— šil.

(Knjigo, ki jo želite, podčrtajte!)

.....
(podpis)

Knjige so vezane v platno (pl.), polplatno (ppl.) ali pa so broširane (br.)

„Čudežna“ topinambura pri nas in na Francoskem

O topinamburi se še letos, v kolikor mi je znano, v avstrijskih listih ni razpravljalo in so živahne tozadevne polemike izza zadnjih let nekam utihnile. Bral sem samo pred par dnevi v nekem političnem dnevniku med dnevnimi vestmi, da so na neki železniški postaji Srednje Koroške natovorili par vagonov gomoljev topinambure in so te prodali na Bavarsko, ne da bi bili dosegli za izvoženo blago posebno ugodno ceno. Bo pač letos tudi pri topinamburi tako kot pri vseh ostalih kmet. proizvodnjih, predvsem pri krompirju, za katerim ni pravega povpraševanja in katerega imajo posamni podjunski gospodarji še od lani vagonske količine na prodaj. In spričo tega našega nazadujočega gospodarskega razvoja izgleda, da se bo tudi topinambura uveljavila in ohranila pri nas predvsem le tam, kjer drugi sadeži ne uspevajo, to je v suhih, prodnatih legah in na osušenem močvirju, kjer nam ona nudi rekorden pridelek.

Iz svoje izkušnje bi pa povedal, da je **topinambura na najslabših zemljinah** v resnici **prava blagodat.** — Podedoval sem po očetu posest, ki se nahaja pretežno na najslabši zemlji v deželi. Na našem suhem prodnatem travniku, Vograda imenovanem, se niti enkrat v letu ni izplačalo več kositi. Rasel je tu le še skromen bor in brina. Preorali so vendar lani to zemljišče in posadili vanj brez kakršnegakoli gnojenja topinamburo. Kljub peklenske vročine in suše je dosegla ona lani tu nad 1 m višine in letošnje spomladi so se naše svinje hranile edino ob topinamburinem gomolju, ker je na ostalih, tudi boljših peščenih njivah vsled suše celo krompir docela odpovedal. Zamorem zato le z obema rokama potrditi, da je za siromašne suhe, prodnate lege topinambura edini rešitelj, edini sadež, ki nam tudi ob najslabšem oskrbovanju nudi še skromen pridelek. Tudi gospodarsko razgledani mladi Krušic, Rupijev sin iz Velinje vesi, mi je te dni sporočil, da mu je lani na peščeni zemlji topinambura tako obilno obrodila, da je na vsaki rastlini visel cel grozd gomoljev, da pa je bil na globoki zemlji pridelek bolj pičel in je čez zimo kar nekam zginil. Menda so ga pohrustale tudi miši. Zanimalo vas pa mogoče še bo, kako in v kakšnem obsegu pridelujejo dandanašnji topinamburo v deželah s starejšo poljedelsko kulturo in zato vam hočem v naslednjih vrsticah sporočiti, kako se je doslej uveljavila topinambura na Francoskem.

•

Predvsem moram ugotoviti, da tudi na Francoskem topinambura ne igra, čisto na splošno vzeto, znatno važnejše vloge kot pri nas v Avstriji. Njeno gomolje uporabljajo predvsem za krmljenje svinj. Tudi konjem dajejo po 12 do 15 kg skrbno opranih surovih gomoljev na dan in splošno zatrjujejo, da dobivajo kopitarji po topinamburi posebno **lepo vnanjost.**

Od celotne francoske njivske površine v obsegu 18,368.430 ha je zasejane s topinamburo 131.853 ha, s krompirjem pa 919.308 ha. Od vse z okopavinami obdelane francoske površine odpade na topinamburo 4,79 %, na krompir pa 37,97 %.

Francoske države tvori 90 okrajev (departements). V treh od teh okrajev in sicer Severes (Deux), Vienne in Vienne (Haute) pa je topinambura tako zelo razširjena, da **zavzema večji obseg kot krompir,** da se je sadi v vsakem okraju po več kot 10.000 ha.

V teh krajih pridelujejo vendar laško repo (kakor namreč tudi imenujejo topinamburo) ne toliko zaradi pokladanja živini kakor v — **industrijske namene.** Iz nje namreč izdelujejo — **alkohol.** In tu tekmuje ona uspešno s sladkorno peso. Gojijo jo tudi tako intenzivno kot peso. Iz 1. tone pese dobijo po 100 l, iz 1. tone topinambure pa 80 l alkohola. Tropine oz. zreske, ki odpadajo pri tej proizvodnji, krmijo z najboljšim uspehom živini.

V alkoholni tovarni Melle pridelujejo iz topinambure tudi kristalizirani **sladkor.** Dr. Erwin Bauers prorokuje topinamburi z ozirom na navedene možnosti industrijske izrabe na lahkih zemljinah enak pomen kot ga v boljših legah danes splošno zavzema sladkorna pesa.

Na Francoskem so sadili doslej topinamburo samo zaradi gomolja. Bogatejši in mogoče tudi nekoliko površnejši in bolj lahkomiselni Francozi topinamburina stebla oz. slamo ne krmijo živini, ampak jo pretežno le sežgejo že na njivi. Pridelajo pa povprečno po 500 met. stotov, v primerih prav intenzivnega pridelovanja **pa celo do 100 met. stotov gomolja** na 1 ha.

Tudi z znanstveno izbiro in vzgojo topinambure se na Francoskem bavijo že več let. Tako je prof. dr. Jos. Lefévre s križanjem topinambure s sončnico vzgojil 5 do 6 posebno uspešnih sort, katere odlikuje posebno velika množina suhe snovi.

Na kmetijski šoli Venours, na kateri se bavijo intenzivno s preizkušanjem in vzgojo topinambure, imajo sedaj že 40 sort laške repe, ki so prikladne za najrazličnejše lege in najraznovrstnejše namene. Tako so vzgojili dve sorti, ki dajo od 2. leta dalje posebno obilno zelene mase za krmo. Ob obilnem dušičnem gnojenju zamorejo nasade teh dveh, posebno hitrorastnih sort kositi **po 8 krat** v enem poletju in sicer kar **zapovrsti** v presledkih po 14 dni. Torej zamorejo dobivati tu z njive po 4 mesece **neprestano** zeleno krmo. Idealen pridelek, katerega bi si bržčas želel tudi marsikateri naših gospodarjev.

Kakor torej vidimo, je splošno zanimanje za ta, pred par leti pri nas še nekam tajinstveni sadež, za topinamburo, na Francoskem vendarle nekoliko večje kot pri nas v Avstriji.

Fr. Vernik — Kočuški.

URADNE OBJAVE

Cesta v Korte zaprta

Zaradi nujnih popravil na cesti, ki pelje iz Železne Kaple preko Obirskega v Korte, je ta cesta pri kilometru 10,45 za vsa motorna vozila in vprege zaprta. Ko bodo dela zaključena in bo cesta spet uporabna, bo javnost potom časopisov o tem obveščena.

---

sušeno steblo. Ne želim drugega, kakor da bi mogel zadnje dni svojega burnega življenja mirno preživeti pod svojo streho, da umrem v miru. Toda sovragi mi ne dajo. Dvignili so sekiro nad ta suhi trohneči panj — na mene. Ne morem veliko govoriti. Sej veste sami, česa vas prosim. Ko so zlobne duše podkurile zverinsko kmetstvo, da plane po meni, so komisarji siloma uvedli gospo Uršulo Heningovo v posest polovice mojega imetja, mojega imetja pravim, ker sem ga kupil za svoj denar. To je krivica, grda krivica. Ni zadosti, da so me oplenili, zanetili požare, oglobili in da je moji glavi grozila smrt, ne, zdaj še z njimi delim! To je krivica, pravim“, in starec razkačen zavrti glavo, „ne priznavam komisarjev, priznavam samo vaše sodišče. Bodite pravični, vrnite, kar je mojega. Ugovarjam proti sili, četudi bi bila kraljeva!“ In starec dvigne glavo ter z motnimi očmi pogleda bana.

„Slavna gospoda!“ srdito plane Stepko Gregorjanec, ki je do zdaj s sklonjeno glavo sedel v kotu, „slavna gospoda! Ugovarjati moram v imenu svoje tašče, gospe Heningove. Kam smo prišli? Mar sodba in zakon nič ne veljata v tej kraljevini? Ali je razbojniku dovoljeno ropati tujo last? Sodišče je izreklo sodbo, kralj je ukazal, komisarji so izvršili. Kdo se sme dvigniti zoper kralja? Posesti Susjedgrad in Stubica sta dedovina rodbine Heningov, a tuja kukavica se je vgnezdila v tuje gnezdo in si ga na razbojniški način prilastila. Davil in mrcvaril je ves kraj, da sta se jok in stok slišala do neba. Zdaj pa zahteva nasilnik svojo pravico, zdaj, ko se še kadé pogorišča, ki pričajo o posledicah njegovega ravnanja! Kje ima ta človek dušo? Sramota! Ne priznava zdaj komisarjev, ko so izvršili, kar zahteva pravica, priznaval pa jih je, ko so storili krivico njemu po volji in so protipravno predali vse imetje. Kako da sme potem prestopati ta posvečeni prag? In se postaviti pred bana? Kje mu je poštenje?“

„Prestani!“ zavpije Tahi ves razkačen, razširi oči ter razgali zobe ko tiger, „potegni nazaj strupeno želo svojega jezika! Kdo je hujskal tlačane, kdo jih je skušal podkupiti? Ti! Ne govorim tebi, vsemu plemstvu govorim in se zavzemam za svojo pravico, ki jo je bil kralj potrdil z lastno roko. Ti pa raje popravi, kar si zagrešil, vrni bratu Baltazarju dedovino, ki si jo slabiču zvijačno ukral, ti, njegov brat, njegov oskrbnik!“

„Laže Tahi, laže“, je besnel Stepko in dvignil pesti, „založil sem medvedsko posestvo, da popravim naše imetje . . .“

„Gospoda“, zakriči Tahi, „ugovarjam proti sili, dajte mi moje pravo! Dajte!“

Starec se ogleduje po vsem zboru, ki je molče poslušal prepir raztogotene dvojice.

„Pravico mi vrnite!“ je kričal starec.

Toda tisto plemstvo, ki se je nekoč z navdušenjem pokorjevalo vsakemu migu nasilneža, tisto plemstvo, ki mu je nekoč Tahi bil vladar in Bog, je molčalo ko leden mramor. Mraz je spreletel starčevo dušo in glava mu je globoko klonila. Zdaj se oglasi ban:

„Gospod Tahi! Kralj in sodišče sta izrekla svoje in tako bo. Še to vam imam povedati, kar mi je še sporočil kralj. Heningovka naj vam vrne denar, ki ste ga plačali Batoru, a vi zapustite Susjed — to je kraljev nasvet in moj.“

„Nikdar!“ zakriči Tahi in ko zadet od strele ponosno dvigne glavo, „nikdar, čeprav je rekel kralj! Na Susjedu hočem umreti — ali ste slišali? Pojdiva, sinko. Tu ni pravice. Pojdiva, da jih ne vidim, teh strupenih kač.“

Tahi se opre na sina in zapusti nemi zbor, toda, ko prišepa do vrat, se zasliši iz sabora med splošnim molkom kakor iz groba glas gospoda Vurnoviča:

„To si dobil od Ambroža Gregorjanca!“

Kakor da ga je pičil gad, se Tahi strese in skloni v naročje svojega sina.

„Kaj je rekel ban?“ je Uršula vprašala zeta Stepka, ko je le-ta prijezdil iz Zagreba na Susjed.

„Tahi noče“, jezno odgovori velikaš tašči, ki je sedela pri oknu; zraven nje je bila njena služabnica, bivša Tahijeva ljubica Lolička, ki je staro gospo česala. „Ban“, nadaljuje Stepko, „mu je v svojem imenu obljubil, da bo dobil nazaj ves denar, ki ga je plačal Batoru, če se preseli stran od Susjeda. Toda Tahi noče in noče, čeprav ga je bolezen strla.“

Moram se ga rešiti, naj stane, naj velja, kar hoče“, se razsrdi Uršula in udari z nogo ob tla. „Samo če bi . . .“

„Gospa“, šepne Lolička. „Ali ste pozabili, kar sem vam pravila, kako se Tahija najlažje rešimo, da se mu maščujemo, kakor je to moj Drmačič tako lepo zamislil?“

„Preveč grozno je“, je Uršula odmahnila z roko.

„Vam ni treba nič vedeti“, se nasmehne Lolička, „jaz se bom maščevala dedcu in vam bo prišlo prav. Noro dekle, ki so ga ljudje pobrali na cesti, smo spravili na grad. Moram se maščevati satanu, ki mi je prizadel toliko krvavih ran. Dobro sem si sliko ogledala in vse pripravila. Pustite mene, da opravim, prosim vas“, reče ženska in se nagne h graščakinji, tako da je le-ta mogla še bolje razločiti na njenem obrazu sledove njene prejšnje očarujoče lepote.

„Moram vprašati Stepka“, odgovori vdova, ki nagne glavo k zetu in mu šepeta v uho skrivnostni načrt pisarja. Stepkovo oko se zabliska.

„Izvrstno!“ skoči velikaš na noge, „da, pristanem!“

„Dobro je“, prikima Uršula Lolički, „naredi, kakor te je volja. Jaz si operem roke.“

Služabnica odkima in odide s peklenskim nasmehom na ustih.

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 16—24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, Postschließfach 17.